

Zagovaranje zabrane i protivljenje abortusu u Bosni i Hercegovini

Organizacije, inicijative i pojedinci

Azra Husarić Omerović

Azra Husarić Omerović
ZAGOVARANJE ZABRANE I PROTIVLJENJE ABORTUSU U
BOSNI I HERCEGOVINI
ORGANIZACIJE, INICIJATIVE I POJEDINCI

Edicija *Ljudska prava* Sarajevskog otvorenog centra

Publikacija broj 100

Naslov: Zagovaranje zabrane i protivljenje abortusu u
Bosni i Hercegovini – organizacije, inicijative i pojedinci

Autorica: Azra Husarić Omerović

Urednik (BIRN BiH): Semir Mujkić

Tehnička urednica (SOC): Delila Hasanbegović

Lektura i korektura: Sandra Zlotrg

Prevod na engleski jezik: Tarik Vukas

Prelom i dizajn: Filip Andronik

Izdavač: Sarajevski otvoreni centar, www.soc.ba

Za izdavača: Emina Bošnjak

© Sarajevski otvoreni centar / autorica

ISBN 978-9926-572-01-3

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH pod ID brojem 62428678

Ovo djelo je dano na korištenje pod licencom **Creative Commons Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna**.

Supported by

Nekomercijalno umnožavanje, fotokopiranje ili bilo koji drugi oblik reprodukcije cijele publikacije ili njenih dijelova poželjno je, uz prethodno pismeno informisanje izdavača na e-mail: office@soc.ba. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost autorice.

Rad na ovom istraživanju podržao je Safe Abortion Action Fund (SAAF). Stavovi i mišljenja izneseni u ovoj publikaciji su autorski i ne predstavljaju izričite stavove i mišljenja SAAF-a.

Zagovaranje zabrane i protivljenje abortusu u Bosni i Hercegovini

Organizacije, inicijative i pojedinci

Azra Husarić Omerović

Sarajevo, 2024.

Sadržaj

Sažetak glavnih nalaza	7
Uvod	9
Spisak skraćenica	12
Metodologija istraživanja.....	13
01 Zakoni koji se odnose na abortus	16
02 Ko su pojedinci, formalne i neformalne grupe, udruženja, fondacije, mediji, stranice u BiH koje se protive primjeni i dostupnosti abortusa ili zagovaraju njegovu zabranu	20
Kako antirodni pokreti djeluju	21
Koliko dezinformacije o abortusu mogu uticati na zdravlje i pravo žena ...	23
2.1. MLADO SUNCE / Široki Brijeg.....	24
2.2. GLAS ZA ŽIVOT / Sarajevo.....	26
2.3. SARA MJESTO ZA TEBE / Sarajevo	32
2.4. CENTAR ZA ŽIVOT SVJETIONIK / Sarajevo	34
2.5. INICIJATIVA ZA ŽIVOT / Zapadnohercegovački kanton.....	36
2.6. ADMIR ČAVKA.....	38
2.7. NINO RASPUDIĆ	38
03 Organizacije koje se protive abortusu	40
3.1. FONDACIJA ZA PORODICU / Banja Luka.....	41
3.2. RODITELJI ZA PRAVA DJECE / Bijeljina	44
3.3. FONDACIJA ZA ŽIVOT / Banja Luka	48
04 Regionalne organizacije	52
4.1. STRANICA „PRAVO NA ŽIVOT”	53
4.2. ŽENA VRSNA.....	54
05 Stavovi zdravstvenih ustanova i institucija	56
5.1. Kanton 10.....	57
5.2. Srednjobosanski kanton	58
5.3. Zeničko-dobojski kanton	58
5.4. Republika Srpska	58
5.5. Tuzlanski kanton.....	59
06 Zaključci i preporuke	60
O Sarajevskom otvorenom centru.....	63

Sažetak glavnih nalaza

Ženama u Livnu, Ugljeviku ili Širokom Brijegu vjerovatno je uvijek bilo teže odlučiti se na abortus, a onda ga i napraviti, nego u drugim većim gradovima u Bosni i Hercegovini. Ali danas, osim prepreka tradicionalne i vjerske sredine, protiv sebe imaju najmanje deset organizacija potpomognutih lokalnim javnim budžetima i glomaznim međunarodnim organizacijama. Iako se nastoje predstaviti kao inicijative za život koje ženama žele dati sve informacije prije nego što donesu konačnu odluku, u stvarnosti one nastoje ograničiti izbore i mogućnosti žena za abortus koji im je garantovan zakonima.

Tako lokalna katolička organizacija u Širokom Brijegu postavlja plakate protiv abortusa kojima nastoji nametnuti osjećaj krivice ženama u slučaju da se odluče da ne zadrže plod. Oni su platili objavu ilustracije maternice sa bebom kako drži majčino srce pupčanom vrpcom i sa makazama ispod nje. Ovi plakati na kojima piše „NE DAJ ME MAJKO!” bili su postavljeni širom Hercegovine, kako 2019. tako i ove godine u istom obliku.

U prošloj godini organizacija je dobila više od 10.000 maraka podrške iz budžeta, prema javno dostupnim podacima. U Ugljeviku je Opština također odlučila iz budžeta podržati organizaciju koja se protivi abortusu.

Podrška dolazi i iz inostranstva od međunarodnih organizacija koje ispostave imaju u brojnim zemljama svijeta. Neke od organizacija pokrenuli su katolički misionari iz SAD-a i oni sada povezuju bh. protivnike abortusa sa najvećim pro-life organizacijama u svijetu.

Sarajevske organizacije koje zagovaraju nekorištenje abortusa kao mogućnosti dio su međunarodne mreže organizacija čiju su centralu u SAD-u tamošnji tužioc i dva slučaja optužili da zlonamjerno navodi ljude na pogrešne zaključke o medicinskim činjenicama povezanim sa abortusom.

U SAD-u se, prema istraživanju nezavisnih istraživačkih medija, ulažu značajna sredstva iz budžeta bez dovoljno kontrole za pro-life organizacije koje ženama u ovoj zemlji otežavaju pristup abortusu. Njihova višegodišnja lobiranja i promjena sastava Vrhovnog suda SAD-a doveli su do opovrgavanja odluke koja je garantovala ženama mogućnost abortusa u svim gradovima.

Oni sada dijele svoja iskustva sa sličnim organizacijama širom svijeta.

U manjim gradovima poput Livna nailaze na istomišljenike u institucijama gdje smatraju da abortuse ne bi trebalo raditi i da bi ih zakonski trebalo zabraniti. Osim ove prepreke, žene u BiH suočavaju se s nejednakošću jer je nivo podrške i prava različiti u različitim dijelovima zemlje.

Neke od organizacija u Bosni i Hercegovini koje se protive abortusu često navode medicinske razloge, a istovremeno najmanje dvije organizacije otvoreno zastupaju antivitakterske stavove suprotne naučnom konsenzusu.

Nove međunarodne veze i lokalno finansiranje te sve glasnjiji konzervativni stavovi prema rodним pitanjima u Evropi i svijetu bili su razlog zašto smo željeli napraviti osvježeni pregled inicijativa za zabranu ili otežavanje odluke o abortusu.

Sama odluka o abortusu ostaje tabu tema u Bosni i Hercegovini. Uprkos brojnim pozivima ženama da podijele svoja iskustva o tome kako su donijele odluku o abortusu, samo se desetak njih javilo.

Neke su podijelile svoja negativna iskustva, ali nisu dalje željele govoriti o tome niti su pristale da se njihove priče objave.

Ali ne utiču na loša iskustva žena samo inicijative protiv abortusa i društvena stigma. Jednom kada se odluče za abortus, to ne znači da će ostatak procesa biti bez prepreka. Kada je prije nekoliko godina zatrudnila, Zlata je znala da zbog zdravstvenih razloga ne može zadržati trudnoću.

„Stariji sin ima dvije godine i zbog carskog reza nisam mogla da riskiram zdravlje tog djeteta i svoj život“, kaže Zlata koja je pristala govoriti kako bi unaprijedila zdravstvenu zaštitu za žene.

Njoj je abortus odobren u javnoj bolnici u Brčkom uz plaćanje 300 maraka.

Nakon jednog od pregleda i utvrđivanja detalja o terminu abortusa, kazali su joj da će ga obaviti bez anestezije. Ona na to nije željela pristati, jer je znala kroz kakvu bi bol i traumu prošla i kakve bi posljedice nosila kroz život. Abortus je odlučila uraditi u privatnoj poliklinici gdje je platila 500 maraka.

Nakon ovog iskustva kaže da je saznala za nekoliko žena koje su se godinama borile sa posljedicama zbog abortusa bez anestezije, ali i onih žena koje to moraju uraditi jer nisu u mogućnosti platiti veći iznos u privatnim klinikama.

Razgovarala je s njima i saznala da se ne usuđuju javno govoriti o tome zbog straha od osude i nerazumijevanja u društvu. Zlata želi da zdravstvena usluga bude na kvalitetnijem nivou, bez obzira na stigmatu i stanje u društvu.

Uvod

Cilj ove publikacije je analizirati pojedince, formalne i neformalne grupe, organizacije i fondacije u Bosni i Hercegovini koje se protive mogućnosti abortusa na zahtjev, te zagovaraju njegovu zabranu kroz promjenu zakona, ili nastoje utjecati na stav prema abortusu kod donosilaca odluka ili na širu javnost kroz organizovanje javnih događaja, kampanja, protesta ili kroz komunikaciju na društvenim mrežama.

U prvom dijelu publikacije kratko opisujemo zakone koji se odnose na abortus u BiH te nadležnosti kantona, odnosno entiteta i Distrikta Brčko, kao i usklađenost i razlike u odnosu na međunarodne propise.

Ko su pojedinci, neformalne i formalne grupe, organizacije i fondacije koje u BiH zagovaraju zabranu abortusa na zahtjev ili se protive mogućnosti njegove primjene, odnosno generalno ideji abortusa, predstavljamo u drugom dijelu ove publikacije kroz narativni opis ko su oni, čime se primarno bave kroz statute registrovanih udruženja, na koji način komuniciraju i da li koriste društvene mreže, te da li se finansiraju iz budžeta. Podatke o finansiranju iz budžeta prikupili smo od opština, gradova i ministarstava koristeći pravo na slobodan pristup informacijama, finansijske registre entiteta i druge dostupne podatke.

Treći dio publikacije posvetili smo odnosu zdravstvenih institucija u Bosni i Hercegovini prema mogućnosti abortusa na zahtjev i njegovoj primjeni u praksi.

Tokom prikupljanja podataka i istraživanja pojedinaca, grupa, registrovanih udruženja i fondacija te medija koji se protive pravu na svojevoljni abortus u Bosni i Hercegovini, bazirali smo se na internet pretragu pomoću ključnih riječi ili srodnih pojmova koji se mogu vezati za postupak pobačaja, odnosno abortusa te pretragu specijaliziranih arhiva štampe i objava na društvenim mrežama.

Takvom pretragom došli smo do više od deset takvih organizacija, stranica ili pojedinaca koji se javno protive abortusu. Svi oni su na svojim internet stranicama ili društvenim mrežama direktno govorili ili zagovarali ukidanje prava na abortus, ili su indirektno kroz izjave dovodili to pravo u pitanje i govorili o religijskom shvatanju takvog postupka.

Osim deset mapiranih pojedinaca i organizacija, inicijativa ili stranica na društvenim mrežama, dodane su dvije stranice iz regiona koje sa svojim objavama imaju značajan utjecaj u BiH.

Od javnih baza finansijskih izvještaja u Federaciji i Republici Srpskoj tražili smo podatke o organizacijama i provjerili finansiraju li se iz budžeta. Ista finansiranja provjerili smo i kod drugih institucija, odnosno u opštinama i gradovima u kojima su registrovani, vladama te ministarstvima za pitanje zdravlja, porodice i socijalne zaštite.

Za propagiranje svojih ciljeva utemeljenih statutom organizacije, među kojima je i protivljenje abortusu, tri organizacije su se finansirale iz budžeta sa ukupno 14.000 maraka.

Dvije političke stranke koje su utemeljile inicijativu za život koja se bori za donošenje zakona kojim bi se abortus u potpunosti zabranio primile su iz budžeta više od 56.000 maraka.

Pitanje abortusa regulisano je zakonima u Federaciji, Republici Srpskoj, Brčko distriktu, dok je pravo na seksualno i reproduktivno zdravlje na međunarodnom nivou zagarantovano konvencijama, poveljama i deklaracijom koje je BiH svojim Ustavom dužna poštovati i svoje zakone prilagođavati njihovim odredbama.

Ipak, mogućnosti izvršenja abortusa u BiH nisu jednake u svim kantonima. Zbog te nejednačnosti, žene u Bosni i Hercegovini nemaju jednake uslove za ostvarivanje prava na abortus na zahtjev, jer se mogućnosti razlikuju u kantonima, kao i cijene usluge, koje u javnim zdravstvenim ustanovama variraju od 100 do 400 maraka.

Osobe koje zastupaju neke od fondacija i organizacija, odnosno istaknuti pojedinci koje smo uvrstili u ovu publikaciju, rade u obrazovanju – njih troje na fakultetima, dok dvije osobe predaju u srednjim školama.

Važno je naglasiti da način komunikacije ovih pojedinaca ili organizacija o abortusu nije uvijek direktan niti jasno vidljiv, ali se gradi oko pitanja tradicionalnih vrijednosti, politike nataliteta ili se provlači kroz njihova religijska uvjerenja.

Najčešće komuniciraju putem društvenih mreža. One su važne za ovakve organizacije u tolikoj mjeri da je jedno od udruženja i nastalo iz grupe na Facebooku. Veći dio organizacija ima detaljne internet stranice na kojima je moguće saznati informacije o vrstama abortusa, njegovim posljedicama, pogledati ispovijesti nekih žena koje su se odlučile na abortus, ali i onih koje su odlučile zadržati trudnoću.

Značajan dio informacija o neželjenim posljedicama abortusa na koje se ove organizacije pozivaju, o mogućim komplikacijama ili postocima za oboljenje i negativne posljedice jednostavno nisu dovoljno tačne, zloupotrijebljene su ili su potpuno netačne i bez ikakvog medicinskog ili naučnog uporišta. Neke od takvih objava je društvena mreža Facebook označila kao lažne odnosno objave sa dezinformacijama, dok neke tvrdnje osporavaju stručnjaci s kojim smo razgovarali za ovu publikaciju.

Najčešće tvrdnje ovih organizacija i grupa su da abortus izaziva sterilitet, povećava mogućnost oboljenja od raka dojke, raka grlića maternice, težih oblika mentalnih smetnji, anksioznosti i depresije.

Ginekologinja Ives Šindrak objašnjava da povezanosti abortusa i oštećenja materice, raka dojke te mentalnih oboljenja nisu veće od intervencija poput vađenja zuba gdje se može desiti infekcija ili krvarenje.

„Mogućnost oštećenja maternice u kontekstu hroničnih promjena može da izaziva i postavljanje spirale koja je kontracepcijsko sredstvo. Stavite implant za zube i može nešto da se desi”, objašnjava doktorica Šindrak dodatno naglašavajući da se komplikacija može desiti prilikom bilo koje intervencije i da se abortus ne razlikuje značajno po svojim rizicima.

Ona naglašava da je s razlogom abortus zakonom dozvoljen do desete sedmice trudnoće zbog manjih rizika i opasnosti, te da su negativne posljedice minimalne zbog bolničkih uslova i načina kako se abortus danas obavlja.

Negativne psihološke posljedice, kaže ona, mogu nastati i kod žena koje su prisiljene zadržati trudnoću.

Od entitetskih i kantonalnih ministarstava zdravstva tražili smo podatke o mogućnosti izvršenja abortusa na zahtjev, uslovima, te njihovom stavu na takav zahtjev pacijentica. Rezultati pokazuju nejednak pristup, a u nekim slučajevima i direktno protivljenje važećim zakonima.

Samo su institucije četiri kantona i Republike Srpske dostavile odgovore.

Ministarstvo rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih Kantona 10 dostavilo je informacije da se u ovom kantonu ne izvode pobačaji odnosno namjerni prekidi „života nerođenog djeteta“ te da smatraju da se to pitanje treba zakonski zabraniti u potpunosti.

Napomena

Spisak pojedinaca, formalnih i neformalnih grupa, fondacija, udruženja koja smo izdvojili u ovoj publikaciji vjerojatno nije konačan i rezultat je iskrenog napora autorice da prikupi što više dostupnih podataka.

Spisak skraćenica

BiH	Bosna i Hercegovina	UKCT	Univerzitetski klinički centar Tuzla
FBIH	Federacija Bosne i Hercegovine	UKC RS	Univerzitetski klinički centar Republike Srpske
RS	Republika Srpska	SKB	Sveučilišna klinička bolnica
BDBiH	Brčko distrikt Bosne i Hercegovine	FIA	Finansijsko-informatička agencija
KS	Kanton Sarajevo	APIF	Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge
SBK	Srednjobosanski kanton	CIK BiH	Centralna izborna komisija
BPK	Bosansko-podrinjski kanton		
TK	Tuzlanski kanton		
ZDK	Zeničko-dobojski kanton		
HNK	Hercegovačko-neretvanski kanton		
ZHK	Zapadnohercegovački kanton		
K10	Kanton 10		
USK	Unsko-sanski kanton		
SOC	Sarajevski otvoreni centar		
FMZ	Federalno ministarstvo zdravstva		
ZZJZ FBiH	Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH		
MZSZ RS	Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske		
UKCS	Univerzitetski klinički centar Sarajevo		

Metodologija istraživanja

U Bosni i Hercegovini ne postoji registar nevladinih organizacija ili manje formalnih inicijativa prema kojem bi bilo moguće precizno pronaći organizacije koje zagovaraju manja prava žena na abortus ili njegovu potpunu zabranu.

Problem pri mapiranju ovakvih inicijativa predstavlja to što one rijetko jasno ističu da su za zabranu abortusa. Njihove poruke radije „slave život” namećući osjećaj krivnje ženama koje se odlučuju na abortus.

Sarajevski otvoreni centar objavio je 2023. godine istraživanje o regulaciji, dostupnosti i praksi abortusa u Bosni i Hercegovini¹ u kojem su predstavljena zakonska rješenja o abortusu u BiH, te prakse dostupnosti zahvata u zdravstvenim institucijama. Istraživanje je pokazalo neujednačenu praksu i zakone, zbog čega sve žene u BiH nemaju ista reproduktivna prava.

Platforma za provjeru činjenica Raskrinkavanje objavila je 2022. godine analizu o dvije Facebook stranice koje se predstavljaju kao mjesta gdje se žene mogu obratiti za pomoć u slučaju neželjene trudnoće, a koje ustvari objavljuju dezinformacije o abortusu kako bi obeshrabrile žene kojima je ovaj medicinski postupak možda potreban.

Ova publikacija rezultat je novinarskog pristupa mapiranju organizacija kroz korištenje nekoliko različitih metoda dolaska do podataka i informacija, i njihovog objedinjavanja.

Izrada ove publikacije imala je nekoliko faza:

1. Desk istraživanje obuhvata pretragu potencijalnih osoba i grupa koje smo mapirali, njihovo djelovanje u medijima, prikupljanje dostupnih podataka na internetu i sa njihovih zvaničnih stranica i društvenih mreža. Spisak grupa i pojedinaca koje smo mapirali nije nužno konačan pa zbog ograničenja u dostupnosti podataka ne možemo potvrditi njihov precizan broj u 2024. godini.

Kako bismo došli do podataka o finansiranju organizacija i inicijativa protiv abortusa, osim njihovih vlastitih objava, koristili smo zvanične podatke entitetskih agencija kojima su nevladine organizacije obavezne dostavljati godišnje finansijske izvještaje (Finansijsko-informatička agencija Federacije i Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge Republike Srpske). Zvanične sudske registre i registar nevladinih organizacija pri Ministarstvu pravde BiH koristili smo za podatke o osnivačima i drugim administrativnim podacima o registrovanim organizacijama.

Nisu sve organizacije koje smo mapirali zvanično registrovane pa se podaci o njima zasnivaju na javno dostupnim podacima sa društvenih mreža ili njihovih stranica.

¹ Hasanbegović, Delila (2023). Istraživanje o regulaciji, dostupnosti i praksi abortusa u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar (dostupno na: <https://soc.ba/istrazivanje-o-regulaciji-dostupnosti-i-praksi-abortusa-u-bosni-i-hercegovini/>)

2. Upite i zahtjeve koristili smo za prikupljanje podataka dostupnih u ministarstvima, opštinama, gradovima, odnosno u javnim registrima. Zahtjeve prema Zakonu o slobodi pristupa informacijama koristili smo za dobijanje podataka o finansiranju iz budžeta.

3. Intervjue smo koristili za razgovor sa pojedincima i grupama o kojima smo pisali ili stručnjakinjama sa kojima smo razgovarali za bolji uvid u problem zagovaranja anti-rodnih pokreta. Neki od intervjuja koje smo koristili u ovoj publikaciji obavljani su online putem e-maila ili videopoziva.

4. Upitnik građanima na stranici Detektora² objavili smo kako bismo prikupili iskustva žena koje su imale susret ili su razgovarale sa grupama ili osobama koje se protive abortusu na zahtjev, a što je moglo uticati na njihovu konačnu odluku o abortusu.

2 Upitnik dostupan ovdje: <https://detektor.ba/2024/07/15/da-li-ste-imali-iskustvo-abortusa-pomozite-nam-da-uradimo-pricu/>

Poglavlje

01

**Zakoni koji se
odnose
na abortus**

Pravo na seksualno i reproduktivno zdravlje na međunarodnom nivou zagantovano je nizom dokumenata usvajanih na konferencijama – Međunarodnom konferencijom o populaciji i razvoju (1994), Pekinškom deklaracijom i Platformom za akciju (1995), Konvencijom o zaštiti materinstva (2000), Evropskom poveljom o pravima pacijenata (2002) te Agendom za održivi razvoj do 2030. godine.

Prema dokumentima trenutno usvojenim u Bosni i Hercegovini, ne postoji jedinstven zakon ili strategija koja pokriva pitanja reproduktivnog zdravlja, odnosno pitanja prava abortusa na zahtjev. Ova pitanja su integrisana kroz postojeće zakone donesene u oblastima zdravstva, socijalne zaštite, porodičnih odnosa, krivičnog i prekršajnog zakonodavstva.

Zbog ove neujednačenosti, žene u Bosni i Hercegovini nemaju jednake uslove za ostvarivanje prava na abortus na zahtjev, jer se mogućnosti razlikuju u kantonima, kao i cijene usluge, koje u javnim zdravstvenim ustanovama variraju od 100 do 400 maraka.

Bosna i Hercegovina je ratificirala najznačajnije međunarodne i regionalne sporazume o ljudskim pravima, kojima su obuhvaćena i prava vezana za seksualno i reproduktivno zdravlje. Ovim dokumentima se garantira nediskriminacija, jednaka prava muškaraca i žena, pravo na život, zabrana mučenja, okrutnog postupanja ili kažnjavanja, zabrana miješanja u privatnost, porodicu i dom, zabrana prisilnih brakova, sloboda izražavanja, pravo na traženje, primanje i priopćavanje informacija te pravo na pristup pravosuđu u slučaju kršenja ljudskih prava.³

U skladu s obavezama Bosne i Hercegovine koje proističu iz ratificiranih međunarodnih standarda, Federacija, Republika Srpska i Brčko distrikt su usvojili zakone u oblasti seksualnih i reproduktivnih prava.

3 Ljudska prava u oblasti seksualnog i reproduktivnog zdravlja u Bosni i Hercegovini; završni izvještaj (2021). Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine, UNFPA, Promente socijalna istraživanja (dostupno na: https://ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc-2021041420064931ser.pdf)

Federacija postupa po zakonu koji je preuzela iz Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, dok Republika Srpska postupa po Zakonu o uslovima i procedurama prekida trudnoće Republike Srpske. Prema načelima oba zakona, svaka žena ima pravo da prema vlastitom izboru odlučuje o prekidu trudnoće do desete sedmice trudnoće.

Prema zakonima, pacijentice koje abortus ne mogu uraditi u svojoj lokalnoj sredini, ukoliko imaju zdravstveno osiguranje, uslugu mogu dobiti u najbližem gradu ili općini.

Prema zakonu u Republici Srpskoj, prekid trudnoće se vrši po zahtjevu trudnice, dok za trudnicu mlađu od 16 godina ili trudnicu bez poslovne sposobnosti zahtjev za prekid trudnoće podnosi roditelj, odnosno staratelj ili organ starateljstva.

Zakon Republike Srpske u članu 10. regulira utvrđivanje postojanja uslova za prekid trudnoće i to do navršene desete gestacijske nedjelje trudnoće gdje odlučuje specijalista ginekologije i akušerstva zdravstvene ustanove, od navršene desete gestacijske nedjelje trudnoće do navršene dvadesete gestacijske nedjelje trudnoće gdje odlučuje prvostepena i drugostepena komisija za prekid trudnoće odgovarajuće zdravstvene ustanove, te poslije navršene dvadesete gestacijske nedjelje trudnoće gdje odlučuje etički odbor zdravstvene ustanove.

Ipak, prema zakonu RS-a, ljekari imaju pravo da odbiju izvršiti dozvoljeni prekid trudnoće, ukoliko se to protivi njihovim shvatanjima, s tim da se to pravo ograničava obavezom ukazivanja hitne medicinske pomoći u slučaju akutne opasnosti po život ili teškog oštećenja zdravlja. Ovakva mogućnost olakšava organizacijama protiv abortusa da utiču na savjest doktora i njihove konačne odluke, a pacijenticama otežava i čini dužim proces pronalaska ljekara koji će abortus obaviti.

U Zakonu koji se primjenjuje u Federaciji nije ostavljeno pravo da se odbije izvršiti prekid trudnoće iz moralnih ili ličnih načela, ali doktor može odbiti pružanje ove usluge ukoliko nisu ispunjeni medicinski uslovi.

Uprkos postojećim zakonima, podaci iz ranijeg istraživanja Sarajevskog otvorenog centra o regulaciji dostupnosti i praksi abortusa u BiH pokazuju da ovaj postupak nije dostupan svim ženama, niti da su novčani iznosi usluga jednaki u svim gradovima.

Neke od pacijentica iz BiH koje su podijelile svoje priče iskustvo abortusa su opisale frustrirajućim, diskriminatornim i neprofesionalnim.

„Jezivo, neprijatno, kao da nije dovoljno teška situacija sama od sebe već je ‘stručna lica’ dodatno otežaju“, jedno je od iskustava.

U istraživanju koje je SOC proveo, na upitnik su odgovorile 163 osobe. Na pitanje da li su bile zadovoljne uslugom, više od 30 posto žena je odgovorilo da nije, a kao najčešće razloge za abortus su navodile svoj zahtjev (40 slučajeva) ili su to morale uraditi iz medicinskih razloga.

Poglavlje

02

**Ko su pojedinci,
formalne i neformalne
grupe, udruženja,
fondacije, mediji,
stranice u BiH koje
se protive primjeni i
dostupnosti abortusa
ili zagovaraju njegovu
zabranu**

Kako antirodni pokreti djeluju

Antirodni pokret u Bosni i Hercegovini dobija na snazi iz godine u godinu. U Republici Srpskoj najglasniji su bili u protekloj godini kroz inicijativu da se blokira Zakon o sprečavanju nasilja u porodici i nasilja nad ženama kada su insistirali da se iz zakona izbace zaštićene osnovne diskriminacije kao što su rodni identitet i seksualna orijentacija.

Osim toga, opravdavali su i napad na članice i članove aktivistice i aktiviste Bh. povorke ponosa u Banjoj Luci.

Željka Umičević, aktivistica i predstavnica Helsinškog parlamenta građana Banje Luke i članica Inicijative „Građanke za ustavne promjene“ kaže da je uticaj antirodnih pokreta u Republici Srpskoj postao vidljiv u svim sferama društva – od obrazovanja do zakonodavnih institucija.

„Njihov uticaj postaje sve veći jer ih vlasti koriste, ili im daju legitimitet, da bi ojačali svoje veze sa crkvom i kako bi putem njih širili nazadne ideje i na taj način imale indirektan uticaj na javnost”, objasnila je ona.

Umičević dodaje da kontinuirano djelovanje ovakvih grupa i pojedinaca, njihovo umrežavanje i bliski odnosi s vlastima donose negativne posljedice na sigurnost i zaštitu marginalizovanih grupa. Kako kaže: „Dovode u pitanje i ostvareni stepen demokratije i dostignuća, zakonima garantovana prava žena.”

Koordinatorica Ženske mreže BiH Selma Hadžihalilović objašnjava da u BiH i regiji primarno djeluju pokreti koji žele urušiti ženska prava i slobode i koji teže svojim radom ograničiti pravo žene da odlučuje o svom tijelu, naročito o seksualnim i reproduktivnim pravima.

„To su pokreti koji nastoje limitirati žensku perspektivu na aktualna društveno-politička pitanja, negirajući ženama pravo na drugačije prioritete i perspektive. Sama činjenica da si neko uzima za pravo da donosi odluke u ime

žene i njenog tijela – direktno krši pravo na individualnu slobodu i slobodu odlučivanja, bez ostavljanja prava na izbor”, kaže ona.

U svom zagovaranju, antirodne grupe koriste religijske poruke, propise i načela, krajnje posljedice koje neke pojave mogu donijeti po pojedinca ili društvo. Često komuniciraju sa emotivnim porukama kako bi izazvali žaljenje ili strah, što su neke od najintenzivnijih ljudskih emocija.

„Jedan od načina njihovog djelovanja jeste širenje dezinformacija ili poluistina kako bi promovisali nazadne vrijednosti koje su usmjerene protiv žena, ženskih prava i prava marginalizovanih grupa”, objašnjava Umičević.

Neke od grupa i pojedinaca koje smo kao protivnike abortusa uvrstili u ovu publikaciju bliske su drugim antirodnim grupama ili su i sami bili glasni u zagovaranju blokiranja zakona ili izbacivanja rodnog identiteta iz zakona.

Njihova komunikacija na mrežama i u medijima ukazivala je na to da se protive svemu onome „što je nametnuto sa zapada” – LGBT+ zajednice, rodni identitet, abortus, ženska prava i slobode, obavezno vakcinisanje ili mjere zaštite u pandemiji koronavirusa.

Najčešći argumenti za zabranu abortusa tiču se mogućih negativnih posljedica po žensko zdravlje, kao što su, kako tvrde, sterilitet, veće mogućnosti oboljenja od raka dojke ili grlića maternice te mentalne poteškoće.

Koliko dezinformacije o abortusu mogu uticati na zdravlje i pravo žena

Pojedinci i grupe koje se glasno protive pravu žene na abortus u svom obraćanju na društvenim mrežama ili istupima u medijima koriste uglavnom dezinformacije ili tvrdnje kojima plaše trudnice ili društvo zbog najekstremnijih posljedica koje bi mogle nastati, a koje oni predstavljaju da se dešavaju u daleko većem broju slučajeva nego to praksa pokazuje.

Ginekologinja Ives Šindrak kaže kako su te tvrdnje medicinski neutemeljene i da niko od tih pojedinaca i organizacija nema ljekarsko zvanje i obrazovanje, te da takve istupe treba ograničiti zbog posljedica koje mogu stvoriti po zdravlje žene.

„Kad su [društvene] mreže u pitanju, danas je dozvoljeno da svako priča šta želi. Sad da ja pričam nešto o poljoprivredi pa da nekome uništim usjeve... Time treba da se bavi neka stručna osoba i da postoji kontrola”, smatra ona.

Doktorica Šindrak kaže da ginekološka praksa pokazuje da se rizici dešavaju u malom broju slučajeva i da nekada ne postoji ni indicija da mogu nastati. Ona dodaje da zakon jasno propisuje deset sedmica mogućnosti za abortus, jer su negativne posljedice znatno manje u ranijoj trudnoći.

Ovi pokreti počinju sa urušavanjem prava žena sa širenjem dezinformacija o njihovim pravima i mogućnostima, a potom dolazi i do pravnog zagovaranja kako bi se ženska prava u potpunosti zabranila, kao što je slučaj sa abortusom.

„Bez informacija koje donose znanje o određenim temama mi nastavljamo sa stvaranjem predrasuda i stereotipa prema određenim kategorijama društva, što u konačnici može dovesti do nasilja i limitiranja osnovnih prava”, smatra Selma Hadžihalilović.

Ona objašnjava da se problem povećava i zbog stavova o tome šta se smatra tradicionalnom porodicom i njihovim vrijednostima, gdje se u potpunosti brišu određene zajednice društva.

Hadžihalilović kaže da širenje dezinformacija o abortusu prolazi neopaženo i nekažnjivo zbog stalnih prijetnji nestabilnosti i ratovima u zemlji i da ih se zanemaruje u poređenju s drugim događajima u državi, ali da je važno naglasiti da mogu stvoriti posljedice.

„Mi vrlo pažljivo pratimo istupe pojedinih grupa i bilježimo suptilne napade na ženska prava. Posebno nas zabrinjava iskrivljavanje činjenica, širenje lažnih informacija kao i davanje lažnih obećanja u smislu socijalne podrške”, kaže Hadžihalilović.

U BiH postoje razlike u dostupnosti abortusa u odnosu na kantone, ali i značajna cjenovna razlika koja ograničava žene koje nisu u finansijskoj mogućnosti da izvrše abortus ukoliko to žele.

Željka Umičević i Ives Šindrak smatraju da takva neujednačena praksa i zabrane u određenim kantonima vode do izbora da žene abortus rade u privatnim ordinacijama koje nisu registrovane i namijenjene za abortus.

„Veliki je problem kad zabranite legalan abortus na takav način. Pacijent će naći način da prekine trudnoću, a to će se onda raditi ilegalno i u takvoj opciji je dosta veća mogućnost da se desi neka komplikacija”, kaže Šindrak.

2.1. MLADO SUNCE / Široki Brijeg [Organizacija]

Ilustracija maternice u kojoj se beba drži za majčino srce pupčanom vrpcom s makazama ispod nje sa natpisom „Ne daj me majko!” osvanula je na desetinama bilborda u Hercegovini 2019. godine. Projekat „Ne daj me majko“ pokrenula je Udruga „Mlado Sunce“ iz Širokog Brijega.

Fotografije plakata koje su dijeljene društvenim mrežama dobile su veliku podršku, ali su kritike zbog zagovaranja za ukidanje prava žene na abortus, odnosno raspolaganja svojim tijelom, bile još brojnije.

Darko Bošnjak, predsjednik udruge, tokom jednog od gostovanja u medijima kazao je da je ideja za plakatom došla od jednog saradnika.

„Naš suradnik je imao želju da upravo ova slika bude na ovim bilbordima. I on je želio dati određeni prilog tome. Njegova nevjesta je odradila grafičku pripremu, nakon toga mi smo kontaktirali pojedine ljude u Hercegovini koji drže oglasne reklame“, kazao je on u emisiji.

Bošnjak je kazao da udruženje ovaj projekat nije koštao ništa i da je sve urađeno iz doniranih sredstava.

„Mi prvenstveno ovim plakatom želimo podići svijest lokalne zajednice s ciljem zaštite čovjeka od njegove najranije dobi. Mi smo mišljenja da su najslabiji članovi u našem društvu djeca, kako ona koja među nama plaču, smiju se i igraju, još više su djeca koja se nalaze u majčinoj utrobi. Stoga mi želimo biti glas onih koji glasa nemaju“, kazao je u drugom gostovanju.

Udruga građana Mlado Sunce u Širokom Brijegu postoji od 2017. Prije udruge pokrenuta je inicijativa odnosno zajednica istog naziva koja se prema objašnjenju na internet stranici vodi katoličkom i karizmatiskom duhovnošću te je član Katoličke Karizmatске obnove u Duhu Svetom Bosne i Hercegovine (KKODS BiH).

Ponosno ističu da učestvuju u dobrotvornim akcijama, među kojima je i ona „za nerođeni život“.

Stranica obiluje sadržajima o abortusu, potrebi za njegovom zabranom te objašnjenjima kako katoličanstvo gleda na sam čin abortusa. Oni kritikuju sve veći broj abortusa na zahtjev u BiH i Hrvatskoj.

„Najčešći uzrok smrti u 2023. godini je namjerni POBAČAJ. Ubio je 44,6 milijuna ljudi“, navodi se na početku jedne od objava.

U toj objavi stoji da oni nisu protiv prava žena i da se bore za pravo svake žene da bude zaštićena i podržana u svim životnim okolnostima, ali da se istovremeno bore i za one koji „nemaju glasa, one koji ne mogu sami izraziti svoju patnju i koji se ne mogu obraniti – nerođene“.

Ističu da je broj pobačaja u 2023. godini porastao, te da je došao do broja od gotovo 8.000 u Hrvatskoj, dodajući i to da podaci nisu tačni jer nedostaju evidencije iz privatnih klinika. Naveli su i to da podatak o broju abortusa u BiH nedostaje jer ne postoji pouzdana statistika o abortusima.

Iz ove organizacije odbili su razgovarati za ovu publikaciju.

Ko su ljudi ove organizacije?

Darko Bošnjak je predsjednik Udruge Mlado Sunce. Radi kao profesor u srednjoj strukovnoj školi Široki Brijeg. Bio je kandidat za kantonalnu skupštinu Zapadnohercegovačkog kantona ispred Hrvatske republikanske stranke (HRS) 2022. godine, ali nije dobio mandat.

On je u javnom prostoru i u gostovanjima u medijima javno govorio o potrebi da se zabrani abortus tokom kampanje „Ne daj me majko“ koju je ova organizacija organizovala kako bi podstakla ljude na podršku u zabrani abortusa, ali i propagirala moralna i vjerska uvjerenja o abortusu.

Marko Topić je 2017. godine bio jedan od voditelja organizacije Mlado Sunce, ali i voditelj inicijative „40 dana za život“ u Bosni i Hercegovini – molitvene pro-life inicijative za život, odnosno inicijative za sprečavanje abortusa. Ova inicijativa je pokrenuta još 2004. godine u Teksasu u SAD-u odakle se proširila na cijeli svijet i u kojoj je službeno učestvovalo više od milion osoba.

Cilj inicijative u Hrvatskoj od 2014. godine jeste da prošire ideju u cijeloj državi, ali i Evropi „donoseći radosnu vijest o svetosti svakoga ljudskoga života od začeca“.

Njihova zajednička okupljanja i molitve na javnom prostoru često obezbjeđuje veliki broj policajaca, jer se građani sa transparentima za protivljenje ukidanju abortusa i pravo žene na odluku okupe tražeći da se abortus ostavi kao odluka svakoj ženi pojedinačno. Protesti su popraćeni glasnom muzikom i parolama.

Inicijativa „40 dana za život“ provodila se od 2015. godine ispred Sveučilišne kliničke bolnice Mostar.

Kako komuniciraju?

Mlado Sunce osim internet stranice koristi i društvenu mrežu Facebook na kojoj ih prati oko 6.000 osoba, te YouTube kanal gdje imaju više od 4.000 pratilaca i više od 600.000 pregleda.

Sadržaj koji objavljuju uglavnom je religiozan, koriste emotivne sadržaje ispovijesti drugih ljudi o uticaju vjere, posljedicama abortusa ili odlukama o zadržavanju trudnoće i bebe.

Mlado Sunce se bavi humanitarnim radom i pomaže porodice u Širokom Brijegu. O koncertima, humanitarnim akcijama, prikupljanju sredstava najčešće komuniciraju putem internet stranice i Facebooka, ali i u drugim medijima u Hercegovini, a snimke gostovanja objavljuju na svom YouTube kanalu.

Komuniciraju direktno protiv abortusa, te se zalažu za njegovu zabranu. U gostovanjima ili objavama vezanim za kampanju „Ne daj me majko“ govore o negativnim posljedicama abortusa i na emotivan način dolaze do većeg broja ljudi.

Kako se finansiraju?

Kao udruga, Mlado Sunce je povezano sa neformalnom inicijativom odnosno zajednicom te fondacijom kroz ljude koji ih vode. Udruga ima otvorene račune za uplate donacija na svojoj internet stranici.

Prema podacima iz javno dostupne baze Finansijsko-informatičke agencije Federacije, koja sadrži pregled finansijskih izvještaja udruženja i fondacija, ovo udruženje se u 2023. godini iz budžetskih sredstava finansiralo sa 10.500 maraka. Ova baza ne sadrži javni podatak o tačnom izvoru budžetskog finansiranja.

U prošloj godini, prema ovom izvještaju, ukupna vrijednost imovine Mladog Sunca je iznosila više od 23.000 maraka, dok su ukupni prihodi bili veći od 28.000 maraka.

Grad Široki Brijeg nije odgovorio na zahtjev za informacijama o finansiranju ovog udruženja.

Široki Brijeg prema popisu stanovnika iz 2013. godine ima ukupno 28.929 stanovnika, od čega je 14.548 žena. Budžet ovog grada za 2023. godinu iznosio je 19.679.500 maraka, dok je godinu ranije bio za dva miliona manji.

2.2. GLAS ZA ŽIVOT / Sarajevo [Organizacija]

Na internet stranici „Glas za život“ stajalo je da je njihova vizija osnaživanje žena i porodica kroz edukaciju i savjetovanje o neplaniranoj trudnoći: „Naša želja je da budemo tu, uz Vas, dok prolazite kroz nedoumice i nesigurnosti.“

Ovako je organizacija „Glas za život“ iz Sarajeva komunicirala na svojoj stranici u junu 2024. godine. Nakon kontakata sa zaposlenim i molbe za razgovor, informacije na stranici su izmijenjene odnosno uklonjene – od citata, poruka, ali i postotaka neželjenih posljedica abortusa, do poveznice sa međunarodnom organizacijom koja ih finansira.

Sa stranice su uklonili i broj telefona koji ih je vezao za projekat „Sara mjesto za tebe“, a koji se spominje i na stranicama međunarodnih organizacija koje ih podržavaju ili finansiraju.

Prema intervjuu predsjednice, Glas za život ima svoj centar za trudnoću, a organizacija je osnovana 2017. godine.

U opisu aktivnosti navedeno je da pružaju besplatne i povjerljive usluge edukacije i pomoći, te da su tu za osobe koje se suočavaju sa izazovima koje nosi neplanirana trudnoća. Prema informacijama iz njihove misije, brinu o privatnosti i garantuju zaštitu ličnih podataka.

„Ukoliko ste zbunjeni, ne znate šta da radite, trebate razgovor ili emotivnu podršku tu smo za Vas. Ne morate kroz ovo prolaziti sami. Mi razumijemo, ne osuđujemo, i tu smo da pomognemo riješiti svaku nedoumicu pred kojom se nađete“, naveli su na stranici pozivajući žene da se informišu prije nego što donesu odluku o svojoj budućnosti.

U rubrici „Informacije o trudnoći“ navedeni su detaljni opisi tokom sedmica trudnoće. Između ostalog, da u četvrtoj sedmici bebino srce počinje kucati, da su u sedmoj sedmici svi organi na svom mjestu, te da se u osmoj sedmici formiraju prsti.

To su uglavnom i najčešći argumenti zagovornika zabrane abortusa, koji abortus nazivaju ubistvom živog bića, te umjesto riječi “embrion” ili “fetus” koriste riječi “beba” i “dijete”.

Žene koje se žele informisati na njihovoj stranici mogu pronaći sve vrste medicinskih prekida trudnoće u skladu sa sedmicama u kojima se izvode. Tako je navedena pilula za abortus, vakum aspiracija, usisna kiretaža, dilatacija i evakuacija sa dodatnim informacijama kako se izvodi, u kojim sedmicama, ali i sa kojim fizičkim ili emotivno-psihičkim posljedicama.

Za pilulu za abortus je navedeno da će oko pet do osam posto žena koje se odluče za ovu metodu trebati hirurški zahvat zbog komplikacija, kao što su pojačano ili obilno krvarenje. Za druge oblike abortusa navedene su i izjave žena koje su se podvrgnule toj metodi prekida trudnoće, a koje su to doživjele traumatično. Na samom dnu stranice prikazivane su videoispovijesti žena o njihovom doživljaju prekida trudnoće, što može djelovati i uznemirujuće.

„Njegov mali kostur nije bio sasvim formiran... mislim o ovome često... osjećam se sasvim prazno“, navodi se u jednoj od ispovijesti.

Uprkos tome što tvrde da ne osuđuju izbor žena, stranica ne donosi iskustva ili argumente u korist odluke za abortus.

U odjeljku „Život nakon abortusa“ na stranici Glasa za život započinju kako je izlječenje i oporavak moguć, ali u nastavku opisuju krajnje negativne psihoemotivne posljedice po osobu.

Kroz rubriku „Novi početak“ na ovoj stranici preispituju odluke i pitanja nakon što je test negativan i nakon što žene utvrde da nije došlo do neželjene trudnoće.

Na samom dnu stranice, pored kontakt podataka i adrese, dostupan je i link na internet stranicu organizacije Heartbeat International. Ova organizacija sa sjedištem u Sjedinjenim Američkim Državama zalaže se za ukidanje abortusa i broji više od 3.500 poslovnica širom svijeta, a na svojoj stranici se hvale informacijom da su spasili više od 300.000 života.

Internet platforma za provjeru činjenica Raskrinkavanje objavila je da ova organizacija u SAD-u također upravlja 24-satnom linijom za „pomoć u trudnoći”, Option Line, koja odgovara na više od 600 poziva i razgovora dnevno. Iako se na stranicama opisuje kao savjetodavna podrška o kontracepciji, vrstama prekida trudnoće, podaci iz istraživanja medija Open Democracy i Vice pokazuju da trudnice dobijaju informacije kako „su abortus i određene vrste kontracepcije ubistvo te da će, ukoliko odluče da prekinu trudnoću, iskusiti ozbiljne posljedice poput PTSP-a“.

Heartbeat International je mreža pro-life organizacija koja je osnovana 1971. godine za pružanje podrške i savjeta o trudnoći u trenutku kada je postojala inicijativa da se abortus legalizuje. Na zvaničnoj internet stranici ističu informacije da su dostupni na šest kontinenata i da imaju više od 3.500 podružnica.

Prema istraživanju platforme za provjeru činjenica Raskrinkavanje, u BiH postoje dvije Heartbeat International pridružene organizacije, i to „Glas za život” i „Svjetonik – Centar za život”, obje smještene u Sarajevu.

„Heartbeat International nudi zainteresovanim skupinama ljudi iz raznih zemalja treninge i resurse uz pomoću kojih mogu izgraditi svoju lokalnu anti-abortus organizaciju. Ove usluge Heartbeat International naplaćuje 70 američkih dolara. Heartbeat International je u 2018. godini ostvario prihod od 4,7 miliona američkih dolara, navodi se na web stranici organizacije Privacy International“, navodi Raskrinkavanje u svom istraživanju.

Glavna tužiteljica savezne države New York Letitia James u maju 2024. godine tužila je Heartbeat i 11 centara za kriznu trudnoću zbog promocije nedokazanog tretmana poništavanja efekata tablete za abortus. Heartbeat, čija je misija prema tužiteljici da spriječi pristup abortusu, oglašavao je tretman poništavanja kao siguran i učinkovit te su tvrdili da može poništiti efekat tablete za abortus. U stvarnosti, abortus se ne može poništiti i ne postoje naučni dokazi koji podržavaju sigurnost i učinkovitost tretmana, navela je tužiteljica. Jedina naučna studija o ovome je morala biti prekinuta zbog sigurnosti pacijentica, navela je u saopštenju u kojem dodaje kako američka udruženja ginekologa upozoravaju da tretman nije naučno potkrijepljen i ne dostiže standarde kliničkih testiranja.

Centri i Heartbeat su oglašavali ovaj tretman uprkos opasnostima pa tužiteljica smatra da su tako uvjeravali trudnice da se podvrgnu tretmanu čime su počinili prevaru, obmanjujuće poslovne prakse i lažno oglašavanje prema zakonima u New Yorku.

„Heartbeat International i drugi centri za kriznu trudnoću šire opasne pogrešne informacije oglašavajući ‘poništanje abortusa’ bez medicinskih i naučnih dokaza”, kazala je tužiteljica James i dodala kako su napadi na reproduktivno zdravlje sve učestaliji i kako je potrebno zaštititi trudnice da mogu samostalno donijeti sigurnu odluku zasnovanu na dobrim informacijama.

U njenom saopštenju se navodi da je Heartbeat agresivno oglašavao tretman na svojim stranicama, društvenim mrežama i drugim promotivnim materijalima koristeći lažne i krivo navodeće tvrdnje koje je pacijentice moglo navesti da misle kako je tretman siguran i sa minimalnim rizicima uprkos suprotnim naučnim dokazima.

U vrijeme štampanja ove publikacije slučaj još uvijek nije bio završen na sudu, ali je sudija donio privremenu mjeru da organizacija može nastaviti govoriti o spornom tretmanu do donošenja konačne odluke.

Na internet portalu Heartbeata se u izvještaju sa konferencije 2023. godine navodi kako su predstavljeni i hvaljeni uspjesi tretmana za poništavanje tablete za abortus. Stranica objašnjava da je APRN tretmanom spašeno 4.500 života. Prema fotografijama objavljenim na stranici Pregnancy Help, osnivačica Glasa za život Anja Miroslavjev Bogdanić uživo je prisustvovala drugom okupljanju u SAD-u u aprilu 2023. godine.

Na stranici Heartbeata u odjelu indeksa zemalja, od ukupno 20 zemalja, navedena je i Bosna i Hercegovina. Osim BiH, od evropskih zemalja tu su i Italija, Sjeverna Makedonija, Srbija, Španija i Ukrajina. U dijelu predstavljanja naše zemlje, istaknut je sadržaj udruženja „Glas za život“ i video predstavljanje predsjednice udruženja Anje Miroslavjev Bogdanić.

U podcastu za portal Heartbeata ona je 2023. godine objasnila da Glas za život radi na sličan način kao i američka organizacija.

„Stvarno se trudimo da imamo sličan pristup koji drugi centri imaju, posebno centri povezani sa Heartbeat International jer ste nam vi omogućili neke sjajne materijale i to uvijek koristimo sa klijentima. Treninzi kojima smo prisustvovali nam pomažu puno”, kazala je Anja Miroslavjev Bogdanić u podcastu u kojem je govorila da je vjera također nešto što povezuje centre u BiH i SAD-u.

„Centri u SAD-u su nešto čemu mi težimo. Svi programi i sve prilike koje ljudi ovdje u centrima mogu dobiti za žene i djecu je nešto čemu BiH stvarno teži”, kazala je ona.

„Postoji mnogo stvari [koje radimo] poput podizanja svjesnosti u BiH o abortusu i svim njegovim posljedicama”, objasnila je Miroslavjev Bogdanić i dodala kako primarno komuniciraju putem društvenih mreža.

„Naša vizija za Glas za život je da dijelimo poruku života i uzvišenosti života i da edukujemo žene o drugim mogućnostima osim abortusa jer je abortus nažalost vrlo čest ovdje”, kazala je.

Prema podacima na internet stranici, savjetovanište je smješteno na adresi Radnička 3 u Sarajevu. Kontakt telefon ranije naveden na ovoj stranici za informacije i savjetovanje isti je kao i broj naveden na stranici „Sara mjesto za tebe“. Prilikom unosa broja telefona na društvenu mrežu Viber, registrovan je pod nazivom „Sara mjesto za tebe“.

Na upit ovoj stranici, odgovorili su da je 'Glas za život' udruženje, a da je 'Sara mjesto za tebe' jedan od projekata udruženja preko kojeg komuniciraju.

Kako komuniciraju?

Organizacija Glas za život iz Sarajeva sebe na internet stranici, Facebook i Instagram profilu predstavlja kao organizaciju koja promovise vrijednost svakog života, od začeća pa sve do prirodne smrti. Njihova primarna komunikacija je podrška i savjetovanje onima koji se nađu u situaciji neželjene trudnoće i koji trebaju donijeti odluku.

Na Instagram profilu ih prati više od 700 osoba, dok su na Facebooku aktivniji i prati ih više od 7.500 osoba.

Na svojim mrežama promovise kampanju „Koračajte s nama” u kojoj predstavljaju bedž u obliku stopala bebe u veličini koju fetus ima u periodu 70 dana trudnoće.

„Noseći naš bedž izraziti ćete podršku i biti glas za život! Glas malih i nemoćnih, glas nerođenih”, navode na stranici.

Na stranicama imaju naveden broj telefona za informacije ili pomoć savjetovanja koji je identičan broju dostupnom na stranici Sara mjesto za tebe.

Kontaktiranjem organizacije na broj dostupan na stranici s molbom za intervju, odbili su razgovor uživo te odgovore pristali poslati elektronskom poštom.

U odgovoru dostavljenom na mail, naveli su da se zalažu za mogućnost izbora koji se temelji na istinitim informacijama vezanim za početak života.

„Vjerujemo da je život svake osobe vrijedan, od trenutka začeća pa sve do prirodne smrti. Žene trebaju biti dobro informisane kako bi mogle donijeti najbolju moguću odluku. Većina naših klijentica su upravo žene koje su imale jedan ili više abortusa, tako da možemo reći da imamo jednak tretman prema ženama koje odluče da abortiraju i prema onima koje iznesu trudnoću do kraja”, naveli su iz ove organizacije.

Usluge koje pružaju opisuju kao konstruktivne razgovore sa klijenticama lično ili online, a koji se ogledaju u pružanju pomoći, usmjeravanju na ustanove koje su nadležne za rješavanje socijalno-statusnih pitanja, psihološkog savjetovališta, te educiranju u smjeru reproduktivnog zdravlja žene.

„Ohrabrujemo svaku ženu da donese vlastitu odluku jer će ona morati živjeti sa posljedicama iste”, odgovorili su iz ove organizacije.

Na upit o finansiranju, odgovorili su da nisu dobijali sredstva iz budžeta BiH, te da se finansiraju isključivo od donacija.

Ko su ljudi ove inicijative?

Jacque Baumgardner se na internet stranici Pregnancy News Heartbeat Internationala navodi kao predstavnica Glasa za život, ali se ona rijetko javno pojavljuje u ime

organizacije. U objavama na njenom YouTube kanalu ili Facebook stranici Save One Europe ona se ističe kao predstavnica udruženja.

U intervjuima koje je objavljivala na internetu za sebe i svoju porodicu tvrdi da su na misionarskom putu u BiH, kao i porodica još jedne pro-life organizacije u BiH.

Anja Mirosavljev Bogdanić je predsjednica udruženja „Glas za život“ u Sarajevu.

Najviše javno dostupnih informacija o njoj može se pronaći u vijestima sa konferencija pro-life organizacija. Već nekoliko godina je učesnica konferencija koje organizuje Heartbeat International.

Internet portal ove organizacije, Pregnancy Help, izvijestio je sa godišnje konferencije balkanskih mreža „Za život“ u Sloveniji posvećene radu i edukaciji podružnica Heartbeata na prostoru Balkana u julu 2023. godine. U podcast izvještaju sa ranije konferencije navode da je Heartbeatova stručnjakinja za međunarodni program Ellen Foell razgovarala sa Anjom Mirosavljev Bogdanić iz Glasa za život iz BiH o načinima na koje ova organizacija dolazi do informacija i žena koje se suočavaju s neželjenom trudnoćom. U saopštenju navode da je abortus u BiH lako dostupan i besplatan i da se često koristi kao vid kontracepcije.

Anja Mirosavljev Bogdanić je učestvovala i na godišnjoj konferenciji Heartbeata u maju 2023. godine u Birminghamu, najvećem gradu američke savezne države Alabama, koja se smatra većinski republikanskom odnosno konzervativnom. Na prošlim predsjedničkim izborima, republikanski kandidat za predsjednika Donald Trump u Alabami je osvojio više od 62 posto glasova. Ovo je jedna od američkih saveznih država u kojoj je abortus zakonski zabranjen.

U saopštenju sa ove konferencije navedeno je da se prisutnima obratila i Mirosavljev Bogdanić, sa iskustvom u radu u BiH. „Žene mnogo više reaguju na online pristup. U proteklih nekoliko godina spasili smo mnogo beba, hvala Bogu“, kazala je ona na konferenciji.

Prema fotografijama portala Pregnancy Help, obratila se učesnicima konferencije i 2021. godine putem videoveze.

Glas za život je prije četiri godine u saradnji sa Centrom za obrazovanje i kulturu Čapljina organizovao predavanje „Svetinja ljudskog života“ o neplaniranoj trudnoći i preporukama koje se ne odnose na abortus. Na ovom predavanju govorili su Aljoša Bogdanić, Anja Bogdanić, Kat Moy, Husejin Čosibegović, Jeffrey Jones i Lauren Jones.

Organizacija Save One također je članica Heartbeatove pro-life mreže. Ova organizacija ima ogranke u 32 američke države, ali dopire, kako navode na stranici, i do svake od 45 nacija Evrope, gdje su osnovali podružnicu Save One Europe.

Iz ove organizacije navode da imaju lidere u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Njemačkoj, Hrvatskoj, Rumuniji, Makedoniji, Švicarskoj, Srbiji, Sloveniji i Mađarskoj, a da su lideri u Bugarskoj, Holandiji, Irskoj i Malti preduzeli korake da uvedu program u svoje zemlje. Anja Mirosavljev Bogdanić je predstavljena kao liderka za BiH.

Kako se finansiraju?

U podcastu za Pregnancy Help News portal organizacije Heartbeat Miroslavljev Bogdanić kaže kako je ova organizacija finansirala Glas za život.

Ona se zahvaljuje Heartbeat Internationalu za pomoć.

„Vi ste nam toliko pomogli na razne načine, kroz molitve, finansijskom podrškom i ohrabrenjem. To nam puno znači“, kazala je ona u podcastu objavljenom u julu 2023. godine.

O Glasu za život nema podataka u javno dostupnoj bazi Finansijsko-informatičke agencije Federacije BiH o pregledu finansijskih izvještaja udruženja i fondacija u Federaciji.

Vlada Federacije BiH, kao niti 11 od 16 ministarstava u Federaciji BiH nisu finansirali ovo udruženje iz budžeta niti su imali saradnju s njim. Grad Sarajevo također nije imao nikakvu saradnju s ovim udruženjem, niti ga je finansijski pomogao.

2.3. SARA MJESTO ZA TEBE / Sarajevo [Inicijativa/Projekat]

Sarajevsko, ali i online savjetovalište „Sara mjesto za tebe“, prema njihovom opisu, savjetovalište je za djevojke, žene i njihove partnere koji se suočavaju sa izazovima koje nosi neplanirana trudnoća.

Njihova komunikacija na internet stranici i mrežama predstavlja savjetovalište kao tim koji je tu da pruži savjet, podršku i informaciju u cilju donošenja najbolje odluke za budućnost.

Na njihovoj Facebook i internet stranici ne postoje podaci o odgovornim osobama, ali je dostupan broj telefona na koji žene ili parovi mogu nazvati ukoliko im treba pomoć. Njihove su usluge besplatne i navode da brinu o privatnosti i zaštiti ličnih podataka.

Oni se na svojim stranicama obraćaju direktno trudnicama koje razmišljaju o abortusu ili koje je informacija i spoznaja o trudnoći iznenadila i razmišljaju o odluci.

„Imate mnogo pitanja i emocija sa kojima se teško nosite. To je sasvim normalno. Niste sami. Prije nego bilo šta uradite, informišite se. Sve je lakše kada imate prave informacije i podršku“, stoji na njihovoj internet stranici.

Za komunikaciju s njima ostavljena je mogućnost kontakta putem mreža Viber, WhatsApp, te na Facebook ili Instagram stranici.

Na internet stranici u dijelu o abortusu navode se mogućnosti izvršenja abortusa uz zakonske norme do kada je legalno izvršiti abortus na zahtjev trudnice. Predstavljaju četiri vrste abortusa i to medikamentozni, manualna vakum aspiracija, dilatacija i kiretaža, te abortus u drugom i trećem trimestru uz nekoliko rečenica opisa postupka. Kroz dio

„Savjet i pomoć“, ova stranica nudi nekoliko primjera neželjene trudnoće u situacijama u kojima se žene mogu pronaći kao studentice, u trenutku kada njihov partner ne želi dijete ili u trenutku kada to nije bilo planirano.

Na svaku od situacija nude pet ideja za razmišljanje, a koje se svode ne propitivanje odluke i odbacivanje misli o abortusu, kao što su pravo vrijeme za abortus; odgovornost i uloga majčinstva koja se stvara napretkom trudnoće, a ne spoznajom žene da je trudna; stavljanje planova na papir i zamišljanje odrastanja uz bebu; zamišljanje sebe u budućnosti i odluke na koju biste bili ponosni te odnos partnera prema abortusu.

Posebnu rubriku na stranici posvećuju ženama koje su ponovo trudne nakon nedavnog poroda ili abortusa, a u kojoj ohrabruju, pružaju savjete i preporuke da ih kontaktiraju za više informacija i pomoći.

Na stranici je dostupan i test prilikom odlučivanja o abortusu u slučaju neželjene trudnoće koji ima 15-ak pitanja, od informativnih pitanja o spoznaji o trudnoći, osjećajima koji prevladavaju nakon saznanja, podaci s kim se dijele informacije, do planiranja ili organizovanja dana tokom rane trudnoće, ali i ključnim vrijednostima. Nakon potpunog testa, trudnice ostavljaju svoje kontakt podatke na koje će dobiti rezultate testa ili će ih kontaktirati njihov zaposlenik za savjete.

Na društvenoj mreži Facebook prati ih više od 900 osoba, a objave o informacijama neželjene trudnoće, načinu provjere ili drugim savjetima dijele više puta mjesečno, bez velike podrške ili komentara, dok javnih dijeljenja objava nema.

Organizacija koja ju je registrovala sada nije dostupna javno putem pretraživanja na ovoj stranici, ali je u 2022. godini, kada je platforma za provjeru činjenica „Raskrinkavanje“ radila analizu, pod organizacijom stajao Voice for life.

Prema njihovim podacima, ova stranica je registrovana u julu 2021. godine.

Organizacija Voice for life predstavlja se kao najstarija i najveća pro-life organizacija na Novom Zelandu sa nacionalnim leaderskim timom i regionalnim grupama širom zemlje. Ova organizacija je duže od 50 godina posvećena zagovaranju zabrane abortusa.

Kako komuniciraju?

Stranica „Sara mjesto za tebe“, osim internet stranice koja služi za informisanje o trudnoći, abortusu i posljedicama, ima i Facebook i Instagram stranice na kojima nemaju puno pratilaca, ali redovno objavljuju sadržaje o zaštiti, važnosti čuvanja života te promiču svoje usluge savjetovanja.

Na Facebook stranici ih prate ukupno 933 osobe, dok na Instagramu imaju nešto više od 400 pratilaca.

Na stranicama imaju naveden broj telefona za potrebe informisanja ili pomoći savjetovanja koji je identičan broju dostupnom na stranici Glas za život.

Ko su ljudi ove organizacije?

Na internetu nisu dostupni podaci o osobama koje stoje iza ove stranice, niti odgovornim osobama za savjetovanje.

Kako se finansiraju?

Vlada Federacije BiH, kao niti 11 od 16 ministarstava u Federaciji BiH nisu finansirali ovu stranicu iz budžeta niti su imali saradnju s njom. Grad Sarajevo također nije imao nikakvu saradnju s ovom stranicom, niti ju je finansijski pomogao.

2.4. CENTAR ZA ŽIVOT SVJETIONIK / Sarajevo [Organizacija]

Centar za život Svjetionik jedna je od najstarijih organizacija za savjetovanje trudnica koja se protivi abortusu. Pro-life centar za neplaniranu trudnoću u BiH i savjetovalište za žene otvorili su 2001. godine Bob i Eileen Pressler. Prema podacima dostupnim na njihovoj stranici, oni su 1998. godine iz SAD-a kao katolički misionari došli živjeti u BiH. Na svojoj zvaničnoj internet stranici pohvalili su se podatkom kako su uspješno spasili 15 beba od abortusa tokom 17 godina rada.

Održavali su radionice o abortusu i njegovim posljedicama u sarajevskom naselju Dobrinja i u Visokom.

Ova organizacija promovise svoje materijale i publikacije poput „Abortus legalizovani masakr“ čiji je autor Branko Erceg, predstavnik organizacije za Republiku Srpsku, kako se navodi u njihovoj publikaciji iz 2018. godine.

Njihov cilj i vizija su da educiraju ljude i uspostave svijest o važnosti svakog života od začeća do prirodne smrti.

Ovaj centar, osim edukacija i radionica koje održava po Bosni i Hercegovini da podignu svijest i znanja o abortusu i posljedicama, radi i na podsticanju rađanja djece zbog demografskog stanja, ali i na socijalnoj pomoći i brizi za porodicu.

Iz svog opusa rada predstavljaju niz ponuda korisnicima, od testiranja na trudnoću, povjerljivog savjetovanja, informacija o abortusu, do pomoći sa oporavkom nakon abortusa i savjetovanja o seksualnom zdravlju i bolestima.

Ovo udruženje organizuje serijal besplatnih radionica za trudnice o važnosti trudnoće, informacijama o zdravlju majke i bebe do priprema i savjeta za porod. U 2024. godini održano je ukupno šest radionica od maja do juna u prostorijama udruženja.

U odjelu „Pro-life mreža“ na njihovoj stranici dostupni su podaci o međunarodnim organizacijama sa kojima sarađuju, poput Life International, Heartbeat, Pregnancy Help, Save One.

Prema podacima bloga The Bridge International, tokom juna 2022. godine Svjetionik je učestvovao u organizaciji prve balkanske pro-life konferencije u Sarajevu.

Blog navodi da su u trodnevnom treningu, molitvi i ohrabriranju učestvovali direktori i osoblje pro-life odnosno trudničkih centara iz Sjeverne Makedonije, Srbije, Slovenije i Hrvatske. Predstavljen je i rad Svjetionika.

Konferenciji je prema objavljenim fotografijama prisustvovao i direktor Heartbeat Internationala Jor-El Godsey.

Osim u New Yorku, glavni tužilac u američkoj saveznoj državi California također je 2023. godine tužio Heartbeat i još jednu organizaciju za širenje obmanjujućih sadržaja o APR-u, tretmanu za poništavanje efekata tablete za abortus. Glavni tužilac Rob Bonta objasnio je za američke medije da je Heartbeat oglašavao tretman kao siguran i efektivan način da se poništi medicinski abortus iako još uvijek nema dovoljno naučnih dokaza i veliki je rizik za pacijentice koje se na to odluče.

„Oni koji se muče sa kompleksnom odlukom da naprave abortus zaslužuju podršku i pouzdanu pomoć, a ne laži i obmane”, rekao je Bonta.

„Heartbeat International i RealOptions su iskoristili trudne pacijentice u duboko ranjivom vremenu u njihovim životima i koristeći pogrešne i obmanjujuće tvrdnje da ih navedu i obmanu o potencijalnim rizicima tretmana”, dodao je tužilac.

Ovaj slučaj nije završen pred sudom u vrijeme pisanja ove publikacije.

Kako komuniciraju?

Centar za život Svjetionik ima sveobuhvatnu internet stranicu sa dostupnim podacima o aktivnostima, sadržaju i isповijestima drugih organizacija i pojedinaca, sa ciljevima, kao i pozivima na učešće i saradnju.

Njihovu Facebook stranicu ranije je pratilo više od 3.000 osoba. U međuvremenu su napravili novu, dok na Instagramu imaju oko 170 pratilaca. Objave uključuju emotivne poruke i obraćaju se direktno majci, nekada i iz uloge nerođene bebe. Nerijetko su u objavama na ovim stranicama dostupni i savjeti za vrijeme trudnoće ili u toku neplanirane trudnoće.

Osnivačica Svjetionika Eileen Pressler, koja je prema objavama pro-life organizacija u BiH preminula, u 2014. godini je u svom autorskom tekstu objasnila za šta se organizacija zalaže.

Ona je tada tvrdila da u BiH ranije nije bilo nijednog „centra za borbu protiv pobačaja”, a da ih je u 2014. godini već osam.

„Kada smo moj muž i ja doselili u Sarajevo u studenom 1999. godine, saznali smo o naraštajima ponavljanih pobačaja unutar mnogih obitelji a također i o velikom postotku pobačaja tijekom rata”, opisala je Pressler i dodala kako je Svjetionik nastao jer u BiH i zemljama okruženja nije bilo centara za promicanje i odbranu života.

U svom tekstu ona iznosi niz tvrdnji za koje ne navodi izvor da u zemljama gdje je abortus legalizovan dolazi do povećanja stope kriminala i nasilja prema ženama.

Nastavlja da većina veza muškaraca i žena završi ubrzo nakon abortusa te da studije širom svijeta pokazuju porast raka dojke, prijevremenih rođenja koja rezultiraju cerebralnom paralizom pa sve do porasta zlostavljanja djece od „emocionalno oštećenih roditelja koji trpe učinke pobačaja unutar obitelji”.

Svjetonik prema njenom objašnjenju organizuje i seminare „o spolnoj uzdržljivosti prije braka te o činjenicama vezanima za razvoj ljudskog fetusa i negativnim učincima pobačaja” te izdaje „brošure na temu uzdržljivosti, povratka moralno čistom životu nakon negativnog testa na trudnoću i spolno prenosivih bolesti”.

Ko su ljudi ovog udruženja?

Direktorica i predstavnica za Kanton Sarajevo je Sara Jurjević, socijalna radnica. Predstavnica za Zeničko-dobojski kanton je Dejana Fejzanović, dok je za Republiku Srpsku predstavnik Branko Erceg.

Administrativni menadžer ovog centra je Robert Jurjević, dok je administrativni savjetnik Robert Pressler, navedeno je u publikaciji iz 2018. godine.

Kako se finansiraju?

Za Centar za život Svjetionik nema podataka u javno dostupnoj bazi Finansijsko-informatičke agencije Federacije BiH o pregledu finansijskih izvještaja udruženja i fondacija u Federaciji.

Iako su na upit kazali da će odgovore dostaviti pismenim putem, to nikad nisu učinili.

2.5. INICIJATIVA ZA ŽIVOT / Zapadnohercegovački kanton [Inicijativa]

Kantonalni zastupnici Hrvatskog saveza HKDU-HRAST Deni Ćorić i zastupnica HSP-a dr. Ante Starčević Marija Češkić 2016. godine sačinili su zakon o zaštiti života od začeca do prirodne smrti, kako bi ga predložili na sjednici skupštine Zapadnohercegovačkog kantona. Taj zakon bi trebao strogo zabraniti trgovanje fetusima, proizvodnju hibridnih bića, eutanaziju i sam abortus.

Ćorić je tada za medije kazao da su zakon napisali u saradnji sa udruženjem Građanska inicijativa „Za život” kako bi uredili pitanje zabrane abortusa i spriječili primjenu još uvijek važećeg Zakona o abortusu iz bivše Jugoslavije.

„Ovaj zakon dozvoljava ubijanje nerođene djece stare do deset tjedana, pa čak i više ako to odobri liječnička komisija. Mi kao zastupnici koji smo kršćanskog svjetonazora

držimo da je za nas takav zakon vjerski moralno i humano neprihvatljiv“, kazao je on tada.

Kako zakon nije dospio na dnevni red skupštine, pokrenuta je i peticija šest mjeseci poslije za raspisivanje referenduma, ali bez željenih rezultata.

Hrvatski savez HKDU-HRAST kao politička stranka postoji deset godina. Programska načela za ispunjenje ciljeva Hrvatskog saveza HKDU-HRAST koja navode na svojoj zvaničnoj Facebook stranici tiču se stvaranja prostora na temeljima mira i napretka, zaštite građana, zaštite digniteta Domovinskog rata i Hrvatskog vijeća obrane, ali i direktnog protivljenja abortusu.

Oni navode da je pravo na život temeljno ljudsko pravo određeno Poveljom UN-a, te da je za njih dostojanstvo i svetost života od začeća do smrti određenje koje pripada čovjeku i Bogu.

„Eutanaziji, abortusima i svim drugim oblicima ugrožavanja i nasilnog oduzimanja života Hrvatski savez HKDU-HRAST se najodlučnije protivi. Hrvatski savez HKDU-HRAST želi promicati kulturu i praksu života, a ne kulturu smrti, materijalne i duhovne destrukcije“, navode na stranici.

Prema finansijskom izvještaju Centralne izborne komisije BiH, u 2023. godini ova stranka nije ostvarila nikakve prihode, dok su u izbornoj 2022. godini iz budžetskih sredstava dobili 5.662 maraka, što je bio i ukupan ostvareni prihod za tu godinu.

Klub zastupnika HKDU-a Hrast nije odgovorio na zahtjev za razgovor.

Prema statutu i programu objavljenom na zvaničnoj internet stranici, Hrvatska stranka prava dr. Ante Starčević BiH stranka je hrvatskog naroda i svih građana Bosne i Hercegovine registrovana 2009. godine.

Stranka se, kako navode, odlučno zalaže za evropski uređenu Bosnu i Hercegovinu u kojoj će hrvatski narod, zajedno sa druga dva konstitutivna naroda, osigurati svoju suverenost i ravnopravnost na čitavom prostoru BiH, te za cjelovitu ustavnu reformu i donošenje novog Ustava u institucijama i pod stalnim nadzorom javnosti.

„Stranka prava od samih početaka djelovanja naglašava pravo hrvatskog naroda na svoju samostalnu državu u kojoj će ostvariti svoje puno političko i gospodarsko blagostanje“, navode u programu stranke.

Najavljuju da će se zalagati za socijalnu i pravednu državu, ali i zaštitu nerođenih: „Hrvatska stranka prava dr. Ante Starčević BiH drži da je pravo na život osnovno i neotuđivo pravo svakog čovjeka. Pravo na život znači i pravo na život još nerođenog djeteta. Sukladno tome, Hrvatska stranka prava dr. Ante Starčević BiH zalaže se za zaštitu života od začeća do naravne smrti.“

Prema godišnjem finansijskom izvještaju koji ova stranka dostavlja Centralnoj izbornoj komisiji, ukupni prihodi u 2023. godini iznosili su 33.276, od čega su iz budžeta dobili

30.276 maraka. Godinu dana ranije, ukupan iznos prihoda je za oko deset hiljada manji, dok je iz budžeta stiglo 12.750.

Marija Češkić, diplomirana pravica i bivša zastupnica u Skupštini Zapadnohercegovačkog kantona u mandatu 2014–2018, te predsjednica Odbora za pravdu, upravu, ljudska prava, slobode i ravnopravnost spolova pri istoj Skupštini, kao i članica Predsjedništva Hrvatskog narodnog sabora, odbila je zahtjev za razgovor uz obrazloženje da više nije politički aktivna.

2.6. ADMIR ČAVKA [Pojedinač]

Admir Čavka je član Predsjedništva Saveza za bolju budućnost (SBB) i bivši poslanik u Narodnoj Skupštini Republike Srpske.

On je na svom Facebook profilu u augustu 2019. godine objavio fotografiju billboard plakata „Ne daj me majko“, koji je dio kampanje Spasimo nerođene. U opisu objave napisao je da treba zakonom zabraniti „abortus“, a počiniocima najoštrije kazniti i riješiti legalna ubistva nedužne djece.

U komentarima ove objave naišao je na kritike građana, ali i novinara i predstavnika civilnog društva.

Kampanju „Spasimo nerođene“ i same plakate postavila je udruga „Mlado Sunce“ iz Širokog Brijega. Ova udruga je krajem 2017. godine organizovala i molitvu ispred Sveučilišne kliničke bolnice Mostar za zaštitu života.

Autorica publikacije nije uspjela kontaktirati Admira Čavku.

2.7 NINO RASPUDIĆ [Pojedinač]

Nino Raspudić je mostarski političar koji je radio kao profesor na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i Mostaru. Pisao je za zagrebački Večernji list i banjalučke Nezavisne novine, te bio jedan od urednika emisije Reflex na sarajevskoj OBN televiziji.

On je 2020. godine izabran za zastupnika u Hrvatskom saboru na listi Mosta kao nezavisni kandidat, te je glasao protiv abortusa.

Tada je, gostujući u emisiji na televiziji N1 govorio o abortusu.

„Abortus je ubistvo, život treba braniti. Treba ići proaktivno, ženama treba pomoći. Analize pokazuju da su česti ekonomski razlozi, mali je procenat silovanih žena koje se na to odlučuju“, rekao je tada Raspudić za N1.

Ova izjava naišla je na oštru osudu civilnog i nevladinog sektora u BiH i u Hrvatskoj. Kasnije je pokušao objasniti da nije mislio da treba zabraniti pobačaj i silovanim ženama, kako su to neki mediji prenijeli, ali je ostao pri tvrdnji da svaki život treba spasiti.

Nino Raspudić nije odgovorio na zahtjev za razgovor za potrebe ove publikacije.

Poglavlje

03

**Organizacije
koje se
protive
abortusu**

Nekoliko organizacija u Bosni i Hercegovini svojim aktivnostima ne zagovara izričito zabranu abortusa, ali kroz svoj statut ili javne događaje iskazuju jasno protivljenje abortusu i potrebu da se njihov broj smanji.

Fraze kojim se služe za opisivanje abortusa su utrobno čedomorstvo, ubistvo djeteta, namjerni pobačaj, dok umjesto termina fetus ili embrion uvijek koriste riječ beba ili dijete, što je čest način na koji djeluju pro-life organizacije koje se protive abortusu.

Dvije organizacije svojim statutom i predloženim aktivnostima sugerišu štetnost namjernog abortusa i predlažu rješenja u zakonu za smanjenje broja pobačaja i očuvanje porodice i porodičnih vrijednosti.

Jedna organizacija, načelno posvećena pravima djece, organizovala je studentima projekciju filma ruske režiserke kojim se govori o demografskom propadanju društva kao posljedici abortusa tražeći od mladih studenata da razmotre moralna pitanja abortusa.

3.1. FONDACIJA ZA PORODICU / Banja Luka [Organizacija]

Prema svom statutu, ciljevi Fondacije za porodicu su negovanje i promovisanje vrijednosti „prirodne porodice“, zastupanje tradicionalnih porodičnih vrijednosti, povećanje nataliteta, smanjenje broja „utrobnih čedomorstava/ abortusa/pobačaja, osnivanje i izgradnja infrastrukture za podršku porodicama na kulturnom, ekonomskom, obrazovnom, radnom i socijalnom planu, humanitarne aktivnosti i praćenje razvoja u oblasti bioetike“.

Ova organizacija je kroz svoj projekat „Podrška porodici“ potpisala sporazume sa desetinama opština i gradova u Republici Srpskoj za podršku sistemu „Ponosne kartice“ koje se dodjeljuju porodicama sa troje ili više djece. Uz

te kartice porodice imaju popust na robe i usluge kod privrednika koji su prijatelji ovog projekta.

Aktivnosti na kojima, prema statutu, rade tiču se između ostalog podizanja svijesti i edukacije mladih o značaju porodice, porodičnih vrijednosti, reproduktivnog zdravlja, štetnosti namjernog pobačaja odnosno abortusa, ranih seksualnih odnosa, kao i predlaganja zakonskih rješenja kako bi se smanjio broj abortusa.

Prema statutu, fondacija se finansira od dobrovoljnih priloga, poklona, zavještanja i konkurisanjem za projekte kod državnih organa ili fondacija i iz drugih izvora.

Kako komuniciraju?

Banjalučka Fondacija za porodicu komunicira preko internet stranice koja je vizuelno pristupačna i atraktivna, te nudi informacije o radu, projektima, ciljevima, ali i kontakt informacije.

Ova organizacija njeguje veze i podršku s velikim brojem lokalnih vlasti. Potpisali su ugovore o saradnji sa ukupno 32 grada i opštine u Republici Srpskoj na projektu „Ponosna kartica” namijenjenom porodicama sa troje i više djece kako bi ostvarili dodatne popuste. Osim lokalnih vlasti, partner projekta je i Privredna komora Srpske i Područna privredna komora Banja Luka.

Ovaj projekat ima i svoju aplikaciju „Za porodicu” na kojoj je moguće provjeriti koji poslodavci, odnosno kompanije ili prodavnice, daju popust porodicama koje imaju „ponosne kartice”.

Aktivni su i na društvenoj mreži Facebook gdje ih prati nešto više od 2.000 osoba. Objave na ovoj mreži nisu česte, a uglavnom se odnose na promociju njihovih aktivnosti, te promociju porodica sa više djece.

Na društvenoj mreži Instagram, gdje imaju ukupno 120 objava koje su slične objavama na Facebooku, imaju više od 600 pratilaca.

Ko su ljudi ove organizacije?

Osnivač i predsjednik fondacije je Dragan Dakić sa državljanstvom BiH i Srbije. Dakić je danas profesor na Pravnom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu. Ranije je kao profesor predavao na Univerzitetu u Banjoj Luci na Medicinskom fakultetu i Univerzitetu za poslovni inženjering i menadžment.

Kako stoji u njegovoj biografiji na stranici Fondacije, 2017. godine je odbranio doktorsku disertaciju na Pravnom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu pod nazivom „Izazovi evropskog regionalnog zakonodavstva na polju zaštite života”.

U intervjuu za ovu publikaciju objasnio je da se ne zalaže za zabranu abortusa, jer smatra da to ne bi bilo moguće zbog zaštite ljudskih prava niti bi pokazalo efikasnost u praksi, jer bi žene abortus mogle raditi u drugim kantonima ili državama.

Objasnio je da kroz svoj rad podstiču na širenje porodice te da ne rade aktivnosti koje se tiču abortusa.

„Ne morate čak ni da nas očitujete po toj temi jer ne bih volio da me svrstavaju ni lijevo, ni desno. Prosto mi tu stojimo na nekom aspektu gdje mora postojati sloboda izbora, ali smatramo da na slobodu izbora ne smije ništa da utiče i da nema ništa sporno u stvaranju afirmativnih ustava za pozitivan izbor i mi se kao organizacije fokusiramo na smanjenje, ali u smislu otklanjanja uzroka koji do toga dovode”, kazao je Dakić.

Fondacija prema statutu promoviše smanjenje broja „utrobnih abortusa”. To nastoje postići edukacijom mladih o štetnosti namjernog pobačaja odnosno abortusa te predlaganjem rješenja u zakonima koja bi smanjila broj abortusa i „očuvala porodice i porodične vrijednosti”.

Dakić je odgovorio da ne bi podržao inicijativu da se abortus zabrani zakonom navodeći da je to besmisleno.

Kako se finansiraju?

Tokom 2022. godine Opština Ugljevik izdvojila je 2.500 maraka iz budžeta za rad ove fondacije kroz grant nevladinim organizacijama.

Prema podacima APIF-a, ovo udruženje se nije finansiralo iz budžeta ili drugih fondova u 2023. godini. Imali su više od 38.000 maraka donacija, ali APIF-ov izvještaj ne pokazuje više detalja o vrsti i izvorima.

Ministarstvo porodice, omladine i sporta, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite te Grad Banja Luka odgovorili su da nisu finansijski pomogli fondaciju u prethodne tri godine.

Osnivač Fondacije Dragan Dakić sa Ugljevikom je također ranije potpisao ugovor o saradnji na projektu Ponosnih kartica za porodice sa troje i više djece u ovoj opštini.

Šef kabineta načelnika Ugljevika Milorad Jovičić je tokom dodjele kartica 2022. godine kazao da je Ugljevik prepoznatljiv u regionu po podršci porodici, kako su prenijeli mediji.

„Naš osnovni cilj je da podržimo pronatalitetnu politiku”, kazao je tada Jovičić.

Dakić se, u razgovoru, nije mogao sjetiti ove donacije. Objasnio je da konkretne iznose donacija iz budžeta ne zna, ali da će dostaviti podatke mailom. Te podatke nikada nije dostavio.

Ugljevik je mala opština, prema popisu stanovništva iz 2013. godine ima 15.710 stanovnika, od čega 7.773 žene, i to više od 5.000 njih punoljetnih.

Trenutni načelnik Ugljevika je diplomirani ekonomist Vasilije Perić ispred Srpske demokratske stranke, kandidat i za lokalne izbore 2024. godine.

3.2. RODITELJI ZA PRAVA DJECE / Bijeljina [Organizacija]

Bijeljinsko udruženje „Roditelji za prava djece“ održava veze sa sličnim organizacijama u drugim zemljama od kojih najmanje jedna ima proruske poglede na rodna pitanja. Tako su u februaru 2024. godine zajedno sa organizacijom Savez za život iz Srbije, uz podršku dekana Pedagoškog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu, organizovali projekciju filma za studente „Pravo na izbor“ ruske režiserke Elene Piskareve.

Nakon projekcije filma, na događaju su govorili profesorka Biljana Spasić i Radojko Ljubičić, a gost je bio i ginekolog Darko Marković.

Iz udruženja navode da film govori o hirurgu u srednjim godinama Olegu Volkovu koji je poslan u porodilište gdje pokušava „promijeniti posljedice abortusa na društvo“. Sam naziv filma govori o pravu izbora, ali se film fokusira na demografsko propadanje društva kao posljedicu abortusa.

„Udruženje je pristupilo organizovanju ovog događaja zbog važnosti same teme jer prema demografskim podacima Republika Srpska polako nestaje“, saopštili su tada iz udruženja.

Njihov cilj bio je da apeluju prema institucijama da pruže podršku mladim ljudima u očuvanju porodice.

„Bez odgovorne pronatalitetne politike, neće biti ni Republike Srpske u budućnosti“, naglasili su iz udruženja uz najavu da će svoj budući rad usmjeriti na pokretanje inicijative za zaštitu porodice u Republici Srpskoj.

Najavili su i pravljenje nacionalne strategije za očuvanje porodice.

Ovo udruženje je registrovano nakon što je na Facebooku već postojala grupa sa istim nazivom.

Kako kažu, nastali su kao izraz zabrinutosti zbog kršenja osnovnih prava djece tokom pandemije, odnosno prava na život, zdravlje i obrazovanje. Zapravo su bili protiv mjera zaštite poput maski za lice, dezinfekcije, fizičke udaljenosti, online nastave i svih drugih koje su u tom trenutku bile na snazi.

„Djeci u školama su nametnuti vrlo štetni i opasni obrasci ponašanja koji su na mnogo načina ugrožavali fizičko i psihičko zdravlje djece, i to: obaveza nošenja maski i time uskraćeno pravo na kiseonik, dnevno i višestruko izlaganje sredstva za dezinfekciju nepoznatog sastava, koja su se nanosila direktno na kožu i koristila za dezinfekciju prostora i školskog nameštaja, pa su deca stalno udisala štetne i opasne pare i tečnosti“, naveli su između ostalog iz udruženja.

Ovo udruženje je kroz svoj rad i pisanim dopisima institucijama Republike Srpske izrazilo zabrinutost zbog Nacrta zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema

ženama Republike Srpske jer smatraju da se ovim Nacrtom mogu štiti svi oni koji se izjašnjavaju kao žene.

Udruženje „Roditelji za prava djece“ jedno je od potpisnika otvorenog pisma protiv Nacrta zakona, zbog protivljenja uvođenju rodova u tekst zakona. Više od 20 udruženja potpisalo je otvoreno pismo kojim traže povlačenje zakona.

„Protivimo se davanju posebnih, posebnih prava pripadnicima LGBT zajednice i davanju mogućnosti za propagiranje LGBT i rodne ideologije djeci u školama, što je cilj nevladinih organizacija i promjene naših zakona u negativnom smislu“, naveli su iz ovog udruženja.

Osim što su se protivili mjerama zaštite tokom pandemije koronavirusa, ovo udruženje se kroz svoje aktivnosti protivi HPV vakcinama za djecu koja se preporučuje posljednjim izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti u Republici Srpskoj.

Nakon njihovog otvorenog pisma i pritiska na vlasti, zakon je povučen.

Prema statutu, ovo udruženje pruža jednake uslove svima, bez direktne ili indirektno diskriminacije na osnovu pola, rase, seksualne orijentacije, fizičkog nedostatka, bračnog stanja, boje kože, jezika, vjeroispovijesti, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog, etničkog ili socijalnog porijekla, veze sa nekom nacionalnom zajednicom, imovine, statusa stečenog rođenjem, broja godina ili nekog drugog statusa, položaja ili okolnosti.

Oni se obavezuju da svojim djelovanjem neće ugrožavati životnu sredinu i osnovna ljudska prava kako je to definisano međunarodnim konvencijama.

Ipak, kroz svoj rad, ovo udruženje nastoji oduzeti prava LGBTIQ+ zajednici, te im uskratiti pravnu zaštitu kroz kampanju odbacivanja Nacrta zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja nad ženama u RS-u.

Time se protive i pokušavaju ograničiti prava žena zagarantovana međunarodnim konvencijama poput prava na slobodan izbor.

Kako komuniciraju?

Udruženje „Roditelji za prava djece“ najčešće komunicira putem Facebooka. Prije registracije, sa istim nazivom postojala je grupa na ovoj društvenoj mreži. Za razliku od drugih organizacija ili fondacija, ovo udruženje komunicira u Facebook grupi, a ne na javnoj stranici. U grupi je blizu 2.500 članova, a objave su uglavnom o uslovima i potrebama djece tokom školovanja.

Ova grupa je tokom pandemije koronavirusa obilovala lažnim ili dezinformativnim sadržajima o zaštitnim mjerama, vakcinama, ali i posljedicama koronavirusa. Zalagali su se za ukidanje sve zaštite za djecu, jer smatraju da se tako djeca udaljavaju te se utiče na njihovo zdravlje.

Osim toga, aktivni su i na društvenoj mreži Instagram gdje imaju tek 30 pratilaca, a gdje objavljuju uglavnom pozive ili saopštenja o događajima ili aktivnostima.

Njihova komunikacija nije ranije bila pretjerano direktna i javna, pa su uglavnom koristili zatvorenu Facebook grupu koja je tokom rada na publikaciji otvorena za sve korisnike mreže. U grupu na Viberu je moguće pristupiti s njihove stranice, a tu objavljuju sadržaje koji najčešće nisu dostupni i u Facebook grupi.

U ovoj Viber grupi trenutno je blizu 500 osoba, a objavljuju se informacije o rudniku litijuma i njegovim posljedicama gdje nastoje stvoriti otpor, o položaju djece i njihovim potrebama, te o tome kako je javno zdravstvo krivo za smrtnost u pandemiji koronavirusa, a ne sam virus. Tu su članovi ove organizacije i njeni simpatizeri najaktivniji, gdje dnevno razmijene desetine objava, uglavnom teorija zavjera o liječenju, vakcinama, nevidljivim mrežama ili sličnim zavjerama popularnim naročito od pandemije koronavirusa.

Kroz ove grupe članovi rijetko komuniciraju direktno o abortusu ili pravu žene na taj izbor, odnosno o propagiranju da se ono zabrani. Ta vrsta zagovaranja vidljiva je, međutim, u jednoj od objava najistaknutije članice.

Jedna od članica ovog udruženja je gostujući na televiziji govorila protiv zakona u Republici Srpskoj kojim bi se femicid kriminalizirao. Navela je da je važnije govoriti o ubistvima djece, nego ubistvima žena, iznoseći tvrdnju da je u poređenju muškaraca i žena veći broj ubijenih muškaraca.

„I ginekolog iz Bijeljine Darko Marković je rekao da je situacija u Republici Srpskoj identična kao u matici Srbiji i da je broj abortusa kako se pretpostavlja deset puta veći od zvaničnih 1.300. Znači 13.000 godišnje abortusa imamo. Ako nemamo odgovorne politike, neće biti ni Republike Srpske”, kazala je Nada Vranes Ponjević u emisiji podsjećajući na organizovanje projekcije filma ruske režiserke.

Ona je istakla da se teža sa nasilja nad ženama treba prebaciti na abortuse jer im je „svaka žrtva dragocjena”.

„Hajde da pričamo kako da spriječimo te abortuse. Pa Biljana Spasić iz organizacije ‘Savez za život’ je rekla jednu činjenicu koja meni i danas zuji u ušima. Pretpostavlja se da su tri Srbije nestale u tom stradanju sopstvene djece”, kazala je ona tokom gostovanja.

Ko su ljudi ovog udruženja?

Nada Vranes Ponjević je najaktivnija članica u grupi „Roditelji za prava djece”. Često za medije govori u ime organizacije o uslovima koje djeca imaju u školama, protivljenju obavezanim vakcinama i mjerama zaštite tokom pandemije koronavirusa, ali i abortusu.

Ponjević i na svom privatnom, ali otvorenom Facebook profilu dijeli sadržaje protiv abortusa, te tekstove označene kao dezinformacije zasnovane na nenaučnim stavovima. Tako je 16. aprila 2024. godine objavila tekst s portala „Ultrazvuk – udar na zdravlje još nerođene bebe“, u kojem se navodi niz neprovjerenih tvrdnji kako je ultrazvuk štetan i kako se ne bi trebao primjenjivati tokom trudnoće.

U tekstu se navodi da se ultrazvuk koristi kod trudnica prilikom određivanja pola djeteta, utvrđivanja starosti ploda, potvrde višeploidne trudnoće, te utvrđivanja položaja ploda u materici.

„Uprkos tome, ultrazvuk se i dalje koristi u te svrhe iako se, osim utvrđivanja pola djeteta, svi ostali podaci mogu saznati uobičajenim pregledom iskusnog ginekologa i uz pomoć fetoskopa ili stetoskopa kojim se mogu otkriti otkucaji srca. Uzevši u obzir da pojedine životinje, poput delfina i kitova, ultrazvuk koriste kao oružje kojim ošamućuju ribe, zaista je nevjerovatno kako ga lakomisljeno koristimo za dijagnostiku“, navedeno je u tekstu.

Ovaj stav u suprotnosti je sa konsenzusom među ljekarima gdje se ultrazvuk smatra sigurnim načinom pregleda koji ne nanosi štetu.

Objave Nade Vranes Ponjević na Facebooku kompanija Meta u čijem je Facebook vlasništvu često označava kao dezinformacije. Na taj način se drugi korisnici upozoravaju na netačne informacije.

Ponjević je odbila zahtjev za razgovor navodeći da nije za zabranu abortusa nego za „informisanost o mogućim štetnim posljedicama po psihofizičko zdravlje žene“.

Jelena Lalić je zaposlena na Pedagoškom fakultetu u Istočnom Sarajevu. Ona je administratorica i osnivačica Facebook grupe „Roditelji za prava djece“. Ovu grupu je napravila nakon što im je Facebook uveo zabrane objava određenog sadržaja i drugih ograničenja u grupi „Vratimo djecu u škole“. U toj grupi su tokom pandemije koronavirusa objavljivali sadržaje koji sugerišu da pandemija ne donosi nužno posljedice kakve su zdravstvene organizacije i institucije predstavljale, te da su mjere nepotrebne za djecu.

U objavi za promociju te grupe navodi da cilj ostaje isti bez obzira na promjenu grupe te poziva na uključenje.

Nakon osnivanja nove grupe i udruženja „Roditelji za prava djece“ u Bijeljini Jelena Lalić je pozivala i na javnu diskusiju „Zdravstveni, psihološki i pravni aspekti protivpandemijskih mjera“.

Autorica publikacije nije mogla dobiti komentar Jelene Lalić.

Jelena Sarafijan je pravica i predsjedavajuća Osnivačke skupštine Udruženja građana „Roditelji za prava djece“. Ona je 2015. godine diplomirala na Pravnom fakultetu u Istočnom Sarajevu.

Na zahtjev za razgovor odgovorila je da Udruženje građana „Roditelji za prava djece“ ne zagovara zabranu abortusa, već „edukaciju mladih i drugih osoba o posljedicama takvog čina na mentalno, reproduktivno i uopšte cjelokupno zdravlje“.

Sarafijan je u odgovoru navela da se na njihovoj stranici nigdje ne mogu pronaći informacije kako podržavaju zabranu abortusa, te da razgovor odbija jer tema zahtijeva „kompleksan pristup, a ne dijeljenje na one koji su za i protiv“.

Kako se finansiraju?

Prema podacima APIF-a, ovo udruženje se nije finansiralo iz budžeta ili drugih fondova u 2023. godini. Imali su 22.000 maraka donacija, ali u izvještaju ne postoje preciznije informacije o vrsti donacija niti izvorima.

Grad Bijeljina je na zahtjev za pristup informacijama dostavio odgovor da su iz budžeta sufinansirali njihov projekat „Zajedno za život“ sa 1.000 maraka u 2024. godini.

Na stranici udruženja nema podataka o projektu „Zajedno za život“.

Ministarstvo porodice, omladine i sporta, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske te Grad Banja Luka potvrdili su da ih nisu finansijski pomogli u prethodne tri godine.

3.3. FONDACIJA ZA ŽIVOT / Banja Luka [Organizacija]

Fondacija „Za život“, osnovana 2018. godine u Banjoj Luci, inicijativa je grupe građana za „očuvanje života, prirodne porodice i porodičnih vrijednosti“.

Na akciju i doprinos u zaštiti života i tradicionalnih porodičnih vrijednosti opredijelili su se zbog promjena u savremenom društvu i zbog porodica koje zbog znanstveno-tehnološkog razvoja prolaze kroz strukturne i funkcionalne promjene.

„Primjećujući da otuđenost, egocentrizam i agresivnost na svim nivoima postaje sve dominantniji odnos prema drugima, a nerijetko i prema najbližima (na žalost i prema još nerođenoj djeci u majčinom stomaku), odlučili smo da pokrenemo adekvatne akcije i damo svoj doprinos u zaštiti života i tradicionalnih porodičnih vrijednosti“, navode na svojoj zvaničnoj stranici.

Njihovi ciljevi su, prema statutu, isticanje vrijednosti „prirodne porodice“, zaštita tradicionalnih porodičnih vrijednosti, porast nataliteta, smanjenje broja intrauterinih abortusa, osnivanje i izgradnja samoodrživog doma za majke i sirotišta za djecu, humanitarne aktivnosti, praćenje razvoja bioetike, zaštita prava trudnica i samohranih majki.

Prema statutu, ova organizacija provodi aktivnosti na podizanju svijesti i edukaciji, posebno mladih, o važnosti porodice, porodičnih vrijednosti, reproduktivnom zdravlju, štetnosti namjernog abortusa, ranih spolnih odnosa, te radi na predlaganju rješenja u zakonu za smanjenje broja pobačaja i očuvanje porodice i porodičnih vrijednosti.

Tokom 2019. godine ova Fondacija je održala tri predavanja. Srpska pravoslavna parohija Mrkonjić Grad i Fondacija „Za život“ organizovali su u maju 2019. godine predavanje „Kriza savremene porodice“ kako bi promovisali besplatnu podršku koju Fondacija pruža porodicama u Republici Srpskoj kroz savjetovanja psihologa, ginekologa, sveštenika i advokata.

U julu 2021. godine na stranici Fondacije prenesen je tekst o problemu današnjice u kojem djevojke po nekoliko puta idu na abortus. U tom tekstu Vladimir Perendija, specijalista ginekologije i akušerstva Univerzitetско-kliničkog centra Republike Srpske, objašnjava da komplikacije abortusa, poput krvarenja, oštećenja materice, crijeva i drugih organa, te infekcija mogu dovesti do smrti.

„Abortusi su značajan faktor steriliteta. Neke od komplikacija koje mogu nastati su stvaranje adhezija u materici, što može razviti sterilitet, koji se najčešće ne može izliječiti“, kazao je on u tekstu.

Grupe i pojedinci koji se protive pravu na abortus često tvrde da abortus uzrokuje štetu zbog ožiljaka na maternici i oštećenja grlića materice, da donosi rizik od obolijevanja od raka dojke, da doprinosi sterilitetu te da povećava rizik od depresije, anksioznosti ili drugih oblika posttraumatskog oboljenja.

Ne postoje dokazi prihvaćeni u široj medicinskoj zajednici koji pokazuju veze između abortusa i bolesti, a istraživanja nisu otkrila vezu između abortusa i povećanog rizika od raka dojke ili steriliteta.

Portal Healthline u tekstu navodi da se stručnjaci većinom slažu kako abortus nije uzročnik raka dojke, niti da povećava rizik od njegovog nastanka.

Ginekologinja Ives Šindrak objašnjava da povezanosti abortusa i oštećenja materice, raka dojke te mentalnih oboljenja nisu veće od intervencija poput vađenja zuba gdje se može desiti infekcija ili krvarenje.

Organizacija koja zagovara mogućnost izbora odnosno pro-choice organizacija Action Canada for Sexual Health & Rights objavila je set činjenica o tome da abortus ne nosi trajne posljedice za zdravlje kao što to tvrde grupe koje se zalažu za njegovu zabranu.

Fondaciju Za život na društvenoj mreži Facebook prati nešto manje od 1.000 osoba.

Iz ove fondacije nisu odgovorili na e-mail zahtjev za intervju.

Ko su ljudi ove organizacije?

Osnivač i predsjednik Fondacije je Boris Tubić, dok je psihologinja u savjetovalištu Gordana Unčanin.

Oni nisu odgovorili na zahtjev za razgovor putem kontakata organizacije.

U ime Fondacije, Nebojša Stupar je u junu 2021. godine pokrenuo inicijativu za izradu i postavljanje biste Jelene Trikić, poznatije kao Majka Hrabrost, ispred banjalučkog porodilišta.

Na njihovom YouTube kanalu dostupan je video „Za skulpturu Majka Hrabrost“ objavljen prije tri godine u kojem se ilustruje čitanje pisma njenog sina kojeg je rodila usprkos

preporukama da abortira i da se liječi. On u pismu njoj govori kako je danas odličan đak i uspješan dječak, a oni s videom skupljaju donacije za postavljanje ove skulpture.

Jelena Trikić preminula je 2012. godine od posljedica tumora na mozgu, nakon što je na početku trudnoće odbila preporučeni abortus i dalje liječenje kako bi rodila bebu.

Prema pisanju medija, njen sin danas ima 12 godina i živi u Prijedoru sa ocem.

Fondacija „Za život“ pozvala je sve zainteresovane da finansijski pomognu u postavljanju biste uplatom na račun Fondacije „Za život“.

Kako komuniciraju?

Fondacija Za život komunicira uglavnom na svojoj Facebook stranici objavama o aktivnostima ili promociji svog sadržaja. Oni promoviraju isključivo tradicionalne vrijednosti sa ciljem očuvanja života, prirodne porodice i porodičnih vrijednosti.

Njih na društvenoj mreži Facebook prati blizu 1.000 osoba, dok na YouTube kanalu imaju 200 pratilaca i samo 15 postavljenih videozapisa. Na svom kanalu postavljaju ruske reklame sa prevodom u kojima se promoviše misija očuvanja trudnoće i svakog nerođenog djeteta.

Njihov moto je „Ja sam život, nisam izbor“ i na taj način promiču ideju da pitanje održavanja trudnoće ne treba biti odluka i da svako začecje treba rezultirati rođenjem djeteta.

Kako se finansiraju?

Prema podacima APIF-a, ovo udruženje se nije finansiralo iz budžeta ili drugih fondova u 2023. godini. Imali su više od 1.000 maraka donacija, ali u izvještaju ne postoje preciznije informacije o vrsti donacija niti izvorima.

Na zahtjeve o finansiranju organizacije u Ministarstvu porodice, omladine i sporta, Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite te Gradu Banja Luka odgovorili su da nisu finansijski pomogli Fondaciju u prethodne tri godine.

Poglavlje

04

**Regionalne
organizacije**

Antirodni pokreti koji zagovaraju zabranu abortusa ili se protive njegovom izvođenju u zemljama u okruženju utiču i šire se na BiH.

Hrvatska ima desetine organizacija i inicijativa koje se bore protiv abortusa. U 2023. godini posebno je viralna postala inicijativa u kojoj muškarci kleče na trgovima širom Hrvatske i mole se, između ostalog, za zabranu abortusa.

Neke formalnije inicijative pokušavaju direktno uticati na stavove u BiH.

4.1. STRANICA „PRAVO NA ŽIVOT”

Stranica „Pravo na život” želi zabraniti abortus te promiče ideju o zaštiti ljudskog života od začeća.

Na društvenoj mreži Facebook prati ih više od 100.000 osoba, a u istaknutoj objavi pozivaju trudnice koje su neplanirano zatrudnile i ne znaju se s tim nositi da im se jave za pomoć.

„Svaki život je vrijedan i dragocjen! Trebamo učiniti sve da se nerođeno dijete uspješno dovede na svijet, a potom i da se nakon rođenja za njega kvalitetno skrbimo“, stoji u objavi uz napomenu da je diskrecija osigurana.

Stranica je napravljena u januaru 2022. godine i nije dostupan podatak o organizaciji koja je izvršila registraciju.

Ova organizacija podržava inicijativu „40 dana za život” u Hrvatskoj, koju je u BiH prenijela Udruga „Mlado Sunce” iz Širokog Brijega.

4.2. ŽENA VRSNA

Online portal „Žena Vrsna” iz Hrvatske predstavlja se kao novi i prvi hrvatski portal za katoličke žene iz želje da „otkriju biblijsko lice žene“.

Portal je pokrenut da potakne žene čitateljice na vrsnost u očuvanju braka, podizanju djece, pažljivom uređenju doma, ali i biranju odjeće koja, kako navode, svjedoči Božji sklad.

„Smjer portala ‘Žena vrsna’ bit će u prvom redu majčinsko-obiteljskog karaktera s naglaskom na dostojanstvo i uzvišenost ženskog poziva“, navode u opisu.

Kroz tekstove i objave na stranici, ovaj portal se žučno protivi abortusu prenoseći is-povijesti porodica koje su se odlučile na abortus i onih koje su donijele dijete na svijet i odbacile ideju pobačaja, ali i do emotivnih tekstova o Božjim zakonima i pogledima na pobačaj.

U jednom od tekstova potiču porodice da razgovaraju s djecom o abortusu u ranijoj dobi te predlažu pokazivanje fotografija fetusa u maternici kako bi djeca stvorila sliku da je to ljudski život.

„Djecu možete povesti sa sobom na organizirane susrete molitve ispred klinika za abortus ili na Hod za život. Također, potaknite djecu da izdvoje dio džeparca za kato-ličke organizacije koje pomažu trudnicama u potrebi“, navode u jednom od tekstova.

Ovu stranicu na Facebooku prati više od 36.000 osoba, od kojih značajan dio i iz regiona, odnosno Bosne i Hercegovine. Prema podacima na stranici ahrefs.com, 79 posto pratilaca je iz Hrvatske, dok je 13 posto iz Bosne i Hercegovine.

Oni su putem svog portala i društvenih mreža pozivali 2021. godine na učešće na međunarodnoj konferenciji „Život, dakle, biraj!“ udruge „Hrvatska za život“, kako bi se pokrenula diskusija i aktivnosti za rješavanje problema pobačaja u zemlji i regionu.

Ova konferencija održava se i ove godine u Hrvatskoj.

Poglavlje

05

**Stavovi
zdravstvenih
ustanova i
institucija**

Skoro polovina kantona u Federaciji odgovorila je na upite o mogućnostima abortusa na zahtjev i njegovoj primjeni u praksi. Ovi odgovori pokazuju razlike u odnosu prema mogućnosti abortusa. Dok je većina kantona odgovorila bez dodatnih komentara, u Livnu su se potrudili istaknuti privatne stavove u službenom odgovoru.

Od svih ministarstava tražili smo podatke da li je u njihovom kantonu posebno zakonski uređena mogućnost abortusa; koje javne i privatne ustanove vrše abortuse na zahtjev; da li postoje zdravstvene smjernice koje koriste.

5.1. Kanton 10

Ministarstvo rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih dostavilo je informacije da se u ovom kantonu ne izvode pobačaji odnosno namjerni prekidi „života nerođenog djeteta“.

„U Livanjskom kantonu to pitanje nije regulirano propisima te smatramo da pitanje abortusa treba biti riješeno na način da se abortus u potpunosti zabrani u Bosni i Hercegovini“, naveli su u svom odgovoru.

„Zdravstvene ustanove koje izvode abortuse zapravo gube svoj smisao da brinu o životu svakog ljudskog bića od začeća do prirodne smrti. Naime, život počinje začećem, to se uči u školi, na fakultetima i u pitanju je nesporna činjenica bez obzira što netko želi pregovarati o vremenu početka života“, smatraju u Ministarstvu rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih gdje abortus ne vide kao medicinsko pitanje.

„Pobačaj nije medicinsko pitanje nego moralno (duhovno, metafizičko) jer se radi o dijaboličnom činu i u tom području bi trebalo biti riješeno, odnosno pobačaj bi trebao biti zauvijek zabranjen čin“, naglasili su u svom odgovoru.

Prema popisu stanovništva iz 2013. godine, u ovom kantonu žive 41.784 žene, od čega je više od polovinu njih punoljetno.

5.2. Srednjobosanski kanton

Iz Zavoda za javno zdravstvo Srednjobosanskog kantona dostavili su informacije da se u ovom kantonu abortusi izvode u skladu sa preuzetim Zakonom o uslovima i postupku za prekid trudnoće koji se koristi od 1977. godine.

U ovom kantonu osim medicinski indiciranih abortusa, abortus na zahtjev se radi isključivo u javnoj ustanovi Bolnica Travnik, dok bolnica Fra Mato Nikolić Nova Bila i bolnica Jajce rade samo medicinski indicirani pobačaj.

Iz zavoda nisu imali podatke o privatnim zdravstvenim ustanovama, navodeći da prema informacijama koje imaju ili ne rade abortuse na zahtjev ili ne dostavljaju podatke o njima.

Prema popisu stanovništva iz 2013. godine, u Srednjobosanskom kantonu živi ukupno 254.686 osoba, od čega je 127.420 žena.

5.3. Zeničko-dobojski kanton

Iz Ministarstva zdravstva Zeničko-dobojskog kantona dostavili su informacije da su Zakonom o zdravstvenoj zaštiti definisana prava i obaveze lica u korištenju zdravstvene zaštite, a da je Zakonom o uslovima i postupku za prekid trudnoće regulisano pitanje abortusa i da se njihove zdravstvene institucije pridržavaju zakonskih odredbi.

Usluge prekida trudnoće, bilo da je medicinski indicirani ili abortus na zahtjev trudnice, obavljaju dvije ustanove u ovom kantonu – Kantonalna bolnica Zenica i Opća bolnica Tešanj – dok privatna Poliklinika „Sunce“ pruža usluge samo medicinski indiciranog pobačaja.

Iz Ministarstva naglašavaju da Kantonalna bolnica Zenica ima jasno usvojene procedure za izvođenje prekida trudnoće kojima su propisani način izvođenja abortusa i abortusa kod maloljetnih osoba, te da su procedure sačinjene u skladu sa standardima kvaliteta za bolnice Agencije za akreditaciju i kvalitet u zdravstvu Federacije BiH.

Prema popisu stanovništva iz 2013. godine, u Zeničko-dobojskom kantonu žive ukupno 364.433 osobe, od čega su 183.653 žene.

5.4. Republika Srpska

Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske nije dostavilo precizne odgovore na upit, već su se pozvali na odredbe Zakona o uslovima i postupku za prekid trudnoće i Pravilnik o uslovima za početak rada zdravstvene ustanove koje primjenjuju u radu.

Ovaj zakon osigurava pravo ženama da do desete sedmice trudnoće mogu izvršiti abortus na zahtjev ukoliko su ispunjeni svi potrebni medicinski uslovi, kao i medicinski indicirani abortus u kasnijoj trudnoći.

Prema popisu stanovništva iz 2013. godine, u Republici Srpskoj živi ukupno 1.228.423 stanovnika, od čega je njih 625.396 žena.

5.5. Tuzlanski kanton

Ministarstvo zdravstva Tuzlanskog kantona dostavilo je informaciju da zdravstvene ustanove u ovom kantonu primjenjuju odredbe Zakona o uslovima i postupku za prekid trudnoće, te da postupak abortusa obavljaju sve privatne i javne zdravstvene ustanove koje su registrovane za obavljanje djelatnosti ginekologije.

Prema popisu stanovništva iz 2013. godine, u ovom kantonu živi 445.028 stanovnika, od čega je 227.640 žena.

Poglavlje

06

**Zaključci i
preporuke**

Prava zagaranтовana zakonom trebala bi imati svaka žena u Bosni i Hercegovini, bez obzira u kojem dijelu države živi i u kakvim narativnim, religijskim ili političkim okruženjima odrasta.

Reproduktivno zdravlje mora biti dostupno svakoj ženi i pod jednakim uslovima, kao i mogućnosti kontracepcijskih sredstava ukoliko trudnoća nije opcija partnerima.

Bh. društvo bi trebalo raspravljati i zahtijevati bolje uslove i sistem podrške za rađanje, bolje uslove za bračne parove kojima bi to bio stimulans za odluku o formiranju porodice, a ne vraćati se decenijama unazad i ukidati prava žene na odluku, smatra Željka Umičević.

„Samo dovođenje u pitanje i pokretanje rasprave o pravu na abortus je već pokazatelj da je društvo unazađeno. Ako sekularna država uvažava i promovise stavove crkve, onda je društvo na dobrom putu da se vrati stotine godina unazad”, kaže ona.

Korištenje religijskih uvjerenja kao osnova za donošenje zakona dovodi do praksi koje se protive sekularnim vrijednostima, a temelje na specifičnim vjerskim interpretacijama. To za posljedicu, smatra Umičević, ima ograničavanje prava na izbor, slobode savjesti i autonomije žena, te stvara društveni pritisak da se ženama nameću određena vjerska uvjerenja.

„Uz podršku režimskih medija u RS, ove [antiabortusne] organizacije su za kratko vrijeme nametnule antirodni narativ koristeći neistine i proizvoljna tumačenja naučno utemeljenih činjenica. Takođe, njihovo djelovanje pod okriljem zaštite djece i porodice je pogodno tlo za pridobijanje javnosti”, smatra Umičević.

Ona poručuje da je pravo na slobodu izbora, rađanja i raspolaganja vlastitim tijelom jedno od temeljnih ženskih prava i da se ne može govoriti o slobodi, demokratiji i ravnopravnosti ako žena nije vlasnica svog tijela i ako se zakoni nastoje izmijeniti kako bi joj se uskratilo već ostvareno pravo. Umičević naglašava da se organizacije

civilnog društva ne zalažu za abortus kako to navode antirodni pokreti, nego da brane žensko pravo na izbor i integritet.

Ginekologinja Ives Šindrak kaže da ona također nije zagovornica abortusa i da joj nije drago kada dođe do te opcije, ali da je svaka žena svjesno donijela tu odluku uz ozbiljno promišljanje svoje situacije, mogućnosti, potreba i želja, te da joj to pravo niko ne bi smio uskratiti.

„Cilj treba biti podizanje svijesti od strane zdravstvenog radnika o važnosti kontracepcije, korištenje prezervativa, da ne dolazi do infekcija. Naravno, ljekar, ako vidi da ima veći broj abortusa, bez obzira traži li žena kontracepciju ili ne, treba da je posavjetuje vezano za to. Ljekar može reći da uzme spiralu ili pilule, ali šta ćemo ako ona nije u mogućnosti da to plati”, kaže Šindrak.

Na osnovu svog dugogodišnjeg iskustva, ona kaže da se neželjene trudnoće dešavaju i uz korištenje kontracepcijskih metoda, u bračnim zajednicama i u stabilnim vezama, te da nije svaka neželjena trudnoća nastala na način kako to zagovaraju grupe koje se protive abortusu i osuđuju one žene koje odluče prekinuti trudnoću.

„Ja sam imala pacijentice koje su dolazile sa lošim nalazima prenatalnih testova, sa određenim problemima i koje su se na kraju, bez obzira što su znale da nose dijete sa genetičkom anomalijom, ipak odlučivale da tu trudnoću iznesu. To je OK, to je najpošteniji način da pacijentici predočite koje su prednosti i nedostaci, a ona na kraju ima pravo da odluči”, kaže ona.

Ona poručuje da je važnije ukazivati na nedostatke u društvu, na važnost redovnih zdravstvenih pregleda žena kako bi se spriječila smrtnost zbog raka dojke i grlića maternice, nego nastojati oduzeti zakonom zagarantovana prava.

Prekida trudnoće je bilo i postojat će bez obzira na zagovaranja ili pravno uređenje, podsjeća Selma Hadžihalilović, objašnjavajući da su žene nalazile i ranije način da prekinu trudnoću, ali da su uslovi bili nehumani i vrlo rizični. Zbog toga je važno da abortus bude dozvoljen, dostupan i tretiran u bolničkim uslovima.

„Prekid trudnoće mora ostati i ostaće zakonom regulisana medicinska intervencija koja je legalna, dostupna, sigurna i besplatna. Edukacija o ljubavi, seksualnom odgoju, menstruaciji i drugim aspektima seksualno reproduktivnog zdravlja mora biti dio opšteg obrazovanja naše djece. Prevencija trudnoće i seksualno prenosivih infekcija mora biti dio našeg opšteg obrazovanja. U protivnom – o ovim temama će se mladi informisati iz sumnjivih izvora, donositi pogrešne odluke za sebe”, kaže Hadžihalilović.

O Sarajevskom otvorenom centru

Sarajevski otvoreni centar (SOC) radi na unapređivanju ljudskih prava, posebno položaja i ljudskih prava LGBTI osoba i žena u Bosni i Hercegovini, i to interpretacijom, predstavljanjem i zastupanjem autentičnih iskustava osoba koje trpe kršenja ljudskih prava i neravnopravan položaj te zagovaranjem pravnih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih promjena u svim oblastima života. Ovdje ćemo istaći samo neka postignuća koja se odnose na ravnopravnost LGBTI osoba i žena.

Pored psihosocijalnog i pravnog savjetovanja, nastavili_e smo voditi jedini LGBTI medij u državi – portal www.lgbti.ba. Organizovali_e smo treninge: za policiju, tužilaštva i sudove, s fokusom na teme zločina iz mržnje, govora mržnje i primjene antidiskriminacionog prava; za medicinske stručnjake/stručnjakinje i zdravstvene radnike i radnice, s fokusom na trans-specifičnu i trans-inkluzivnu prilagodbu spola; za stručnjake_inje iz oblasti mentalnog zdravlja i socijalne zaštite; za LGBTIQ zajednicu. Intenzivno smo radili_e na stvaranju lokalne institucionalne mreže podrške LGBTI osobama u Sarajevu, Tuzli, Zenici, Mostaru, Prijedoru, Bijeljini, na unapređenju seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava, prava radnika_ca u vezi s porodijskim/roditeljskim odsustvom, na uvođenju rodno senzitivnog jezika u parlamente i univerzitete, usvajanju i implementaciji kantonalnih gender akcionih planova, ali i podizanju svijesti o rodno zasnovanom nasilju u BiH.

Tokom proteklih godina, nekoliko naših zakonodavnih i policy inicijativa ušlo je u vladinu ili parlamentarnu proceduru. Naš zagovarački fokus usmjerili smo na pitanja politika za ravnopravnost žena i LGBTI osoba u BiH, na pitanja reproduktivnih prava žena i muškaraca, roditeljstva u kontekstu usklađivanja privatnog i poslovnog segmenta života, slobode okupljanja LGBTI osoba i unapređivanja institucionalnog okvira za zaštitu od nasilja i diskriminacije, te namjeravamo da nastavimo rad na pitanjima koja se tiču transrodnih osoba, interpolnih osoba, istospolnih zajednica, njihove društvene inkluzije, ali i položaja LGBTI osoba u obrazovanju, zdravlju, radu i zapošljavanju. Tokom proteklih godina provodili smo i medijske kampanje koje su dosegle preko milion bh. građana i građanki, a organizovali smo i LGBTI filmski festival Merlinka koji od 2021. godine postaje lokalni festival Kvirhana, u saradnji sa Tuzlanskim otvorenim centrom.

Više o našem radu možete pronaći na www.soc.ba. Ova publikacija izlazi u okviru edicije Ljudska prava, koju objavljuje Sarajevski otvoreni centar.